

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Ite oli vähän ku toinen kehittäjä sen ammattilaisen rinnalla”

- Kokemusasiantuntijat sosiaali- ja terveysalan ammattityössä

Tarhi, Maria

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

”Ite oli vähän ku toinen kehittäjä sen ammattilaisen rinnalla” - Kokemusasiantuntijat sosiaali- ja terveysalan ammattityössä

Maria Tarhi
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2016

Maria Tarhi

**”Ite oli vähän ku toinen kehittäjä sen ammattilaisen rinnalla” - Kokemusasiantuntijat sosi-
aali- ja terveystieteen ammattityössä**

Vuosi 2016 Sivumäärä 43

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä oli kartoittaa kokemusasiantuntijoiden kokemuksia yhteistyöstä ammattilaisten kanssa. Aihetta käsitellään nimenomaan kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Koulutetut kokemusasiantuntijat KoKoA ry:n kanssa, ja yhtenä tavoitteena oli kerätä kokemusasiantuntijoilta ideoita palautelomakkeen kehittämistä varten. Lomakkeen avulla KoKoA ry voisi seurata välittämiesä työtehtävien toteutumista sekä kehittää omaa toimintaansa. Kokemusasiantuntijat ovat henkilöitä, joilla on kokemusta esimerkiksi mielenterveys- ja/tai päihdeongelmista joko itse sairastaneena tai heidän läheisinään. Heillä on myös halua kehittää palveluita tai auttaa muita omaan kokemukseensa pohjaten. Kokemusasiantuntijat toimivat monenlaisissa tehtävissä yhteistyössä ammattilaisten kanssa pyrkimyksenään tuoda esiin asiakkaiden näkökulma.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto koottiin teemahaastattelujen sekä kokemusasiantuntijoille kohdistetun kirjoituspyynnön avulla ja analysoitiin käyttäen menetelmänä teemoittelua. Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan todeta kokemusasiantuntijoilla olevan monenlaisia kokemuksia yhteistyöstä ammattilaisten kanssa. Pääsääntöisesti yhteistyö oli koettu positiiviseksi, ja ammattilaiset olivat suhtautuneet kokemusasiantuntijoihin kunnioittavasti ja avoimesti. Aina yhteistyö ei kuitenkaan ollut onnistunut yhtä hyvin, vaan haasteina oli ilmennyt esimerkiksi henkilökemioiden ongelmia sekä organisaatioon liittyviä tekijöitä, kuten resurssipula. Kokemusasiantuntijat olivat kohdanneet työtehtävissään myös negatiivisia asenteita, pelkoja sekä ennakkoluuloja. Parhaimmillaan yhteistyöstä kokemusasiantuntijoiden kanssa oli muodostunut organisaatioille vakiintunut käytäntö. KoKoA ry saa työstä hyödynnettäväkseen konkreettisia ehdotuksia palautelomakkeen kehittämistä varten.

Asiasanat: kokemusasiantuntija, kokemustieto, vertaistoiminta, osallisuus

Maria Tarhi

“I was like one of the developers next to the professional” - Experts by experience working in the fields of health care and social work

Year	2016	Pages	43
------	------	-------	----

The objective of this study was to examine the cooperation between experts by experience and professionals. The subject covers specifically the aspect of experts by experience, who are people who for example have experienced mental health and/or substance abuse problems. They can also be a person who is a close relative of the previously mentioned. They want to help develop services and help others by using their own experience. Experts by experience work with professionals, aiming to bring up the viewpoint of the client. The study was carried out in cooperation with Koulutetut kokemusiantuntijat KoKoA ry and one goal was to collect ideas from the experts by experience for the development of a feedback form. With the feedback form KoKoA ry could follow the actualization of the jobs they assign and it could help them develop their own strategies.

The thesis was carried out as a qualitative research. The research data was collected by theme interviews and from e-mails received from experts by experience. Thematizing was used as a method to analyze the data. The results show that the experts by experience had had versatile experiences with the professionals. Mainly the cooperation had been positive and the professionals' approach towards the experts by experience had been respectful and open-minded. However, the cooperation had not succeeded as well in all cases as challenges were found, such as problems with personal chemistry and shortage on resources. The experts by experience had also come across negative attitudes, fears and prejudice. At best the cooperation with the experts by experience had become an established practice. From the results of the thesis, KoKoA ry will receive practical suggestions for developing their feedback form.

Keywords: expert by experience, service user, peer support, participation

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Kokemusasiantuntijatoiminnan kuvaus.....	7
2.1	Kokemusasiantuntijatoiminta ja sen merkitys yhteiskunnassa.....	8
2.2	Kokemusasiantuntijoiden tehtävät ja yhteistyö ammattilaisten kanssa	10
2.3	Kokemusasiantuntijakoulutus	11
3	Kokemusasiantuntijatoimintaan liittyviä käsitteitä.....	12
3.1	Vapaaehtoistoiminta.....	12
3.2	Vertaistoiminta	13
3.3	Kokemustieto	14
3.4	Osallisuus	15
4	Tutkimustehtävä, menetelmälliset ratkaisut ja aineistonkuvaus	17
4.1	Tutkimustehtävä	17
4.2	Teemahaastattelu ja avoin kirjoitelma tutkimusmenetelminä	17
4.3	Aineiston keruu käytännössä ja aineiston kuvaus	18
4.4	Aineiston analyysi	19
5	Tulokset.....	19
5.1	Kokemusasiantuntijoiden roolit suhteessa ammattilaisiin	20
5.2	Ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden yhteistyön sujuvuus	21
5.3	Ammattilaisten suhtautuminen kokemusasiantuntijoihin	23
5.4	Kokemusasiantuntijoiden tuen tarve	25
5.5	KoKoA ry:n rooli kokemusasiantuntijan työtehtäviin liittyen	26
5.6	Kokemusasiantuntijoiden saama palaute sekä kehitysideoita palautteen keräämiseen	27
6	Johtopäätökset, tutkimusetiikka ja pohdintaa	29
6.1	Kokemusasiantuntijoiden roolit ja yhteistyön sujuvuus	29
6.2	Ammattilaisten suhtautuminen kokemusasiantuntijoihin ja tuen tarve.....	31
6.3	KoKoA ry:n rooli, palaute ja kehitysideat	32
6.4	Tutkimusetiikka ja tulosten luotettavuus.....	33
6.5	Tutkimustehtävän toteutuminen, opinnäytetyön hyödyllisyys ja jatkotutkimusideoita	35
	Lähteet	37
	Liitteet.....	40

1 Johdanto

Kokemusasiantuntijatoiminta on ajankohtaisuudessaan mielenkiintoinen tutkimuksen kohde. Se on keskeinen osa Palvelut asiakaslähtöisiksi -hanketta, joka on yksi viidestä hallitusohjelman Sosiaali- ja terveysministeriön alla toimivasta kärkihankkeesta (Valtioneuvosto 2015, 20). Tämän hankkeen päätehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhdistäminen asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016). Kokemusasiantuntijuuden käytön vahvistaminen on yksi osa tavoitteen saavuttamisen suunnitelmaa. (Valtioneuvosto 2015, 20). Kokemusasiantuntijatoiminta voisikin olla yksi vastaus sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän haasteisiin. Siinä palvelujen tuottamisessa, suunnittelussa ja arvioinnissa hyödynnetään palvelunkäyttäjiltä sekä heidän läheisiltään löytyvää tietoa, kokemusta ja voimavaroja. (Rissanen 2015, 198.) Kokemusasiantuntijat pyrkivät toiminnallaan tuomaan kuuluville asiakkaan ääneen ja näkökulman. (Tuominen, Mäki-Fränti, Kukkasniemi-Mäkinen, Laakso & Pietilä 2013, 10.)

Kokemusasiantuntijat toimivat yhteistyössä ammattilaisten kanssa täydentäen ammattiosaimista kokemuseräisellä tiedolla (Hietala & Rissanen 2015, 19.) Heidän työtehtäviään ovat esimerkiksi erilaisten ryhmien ohjaus ammattilaisen työparina ja kokemuskouluttaminen (Rissanen 2013, 14-15). Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kartoittaa kokemusasiantuntijoiden kokemuksia tästä ammatillisuhteistyöstä. Ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden yhteistyötä olisi voinut aiheena lähestyä myös ammattilaisten näkökulmasta, mutta minun työssäni keskitytään nimenomaan kokemusasiantuntijoiden näkemyksiin ja heidän kokemuksiinsa. Kokemusasiantuntijoista käytetään lukuisia nimityksiä, mutta työssäni käytän termiä kokemusasiantuntija kattamaan nämä kaikki eri vaihtoehdot.

Yhteistyökumppaninani toimi KoKoA Koulutetut Kokemusasiantuntijat ry (jatkossa KoKoA ry). KoKoA ry on kokemusasiantuntijoiden vuonna 2012 perustama yhdistys, jonka toiminta-ajatuksena on kokemusasiantuntijatoiminnan edistäminen ja tunnetuksi tekeminen, asenteisiin vaikuttaminen ja asiakkaiden osallisuuden lisääminen. KoKoA ry toimii yhteistyössä kunnallisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä pyrkien osaltaan edistämään kokemusasiantuntijatoiminnan verkostoitumista. Lisäksi KoKoA ry välittää kokemusasiantuntijoille työtehtäviä ja toimii kokemusasiantuntijuutta koskevana tietopankkina. (Söderström 2015.) KoKoA ry toimii koko Suomen alueella ja sen jäsenmäärä on 171 sisältäen 22 kannatusjäsentä varsinaisten jäsenten lisäksi (Rainio 2015).

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkielma, jonka aineiston keräsin teemahaastattelemalla kahta kokemusasiantuntijaa sekä julkaisemalla kirjoituspyynnön KoKoA ry:n jäsenille. Kirjoituspyyntöön sain vastauksia yhteensä 11 kokemusasiantuntijalta. Haastattelusta ja kirjallisista vastauksista saamani aineiston analysoin teemoittelua hyödyntäen. Opinnäytetyön aluksi

kuvaan kokemusasiantuntijatoiminnan taustaa ja sen merkitystä yhteiskunnassa, sekä kerron minkälaisissa tehtävissä kokemusasiantuntijat toimivat ja minkälainen koulutus heillä on. Työn teoreettinen viitekehys muodostuu kokemusasiantuntijuuteen oleellisesti liittyvistä käsitteistä: vapaaehtoisuustoiminnasta, vertaistoiminnasta, kokemustiedosta sekä osallisuudesta. Tulosluvussa esittelen aineistosta saadut tulokset ja esitän aineistonäytteitä. Lopuksi kokoan tuloksista saadut johtopäätökset ja pohdin työn hyödynnettävyyttä, jatkotutkimusmahdollisuuksia sekä sen luotettavuutta ja eettisyyttä.

Opinnäytetyöni lähti liikkeelle KoKoA ry:n tarpeesta saada tietoa siitä, minkälaisia kokemuksia heidän jäsenistöllään on yhteistyöstä ammattilaisten kanssa. KoKoA ry:n kokemusasiantuntijat toimivat pääasiassa mielenterveys- ja/tai päihdetyön kentillä, joten myös opinnäytetyöni keskittyy tälle osa-alueelle. KoKoA ry:llä on ollut suunnitteilla kehittää työnvälitystä koskeva palautelomake kokemusasiantuntijatehtävissä toimineille. Lomakkeen avulla he pystyisivät seuraamaan välittämiensä työtehtävien onnistumista ja kehittämään omaa toimintaansa. Yhdistys toimii vapaaehtois pohjalta, joten resurssit esimerkiksi lomakkeen suunnitteluun ovat rajalliset. Yhtenä opinnäytetyöni tavoitteena olikin kerätä KoKoA ry:n jäsenistöltä ajatuksia ja ideoita palautelomakkeen kehittämistä varten.

Kokemusasiantuntijuus aiheena kiinnosti minua erityisesti, sillä olen itsekin koulutettu kokemusasiantuntija. Minulla on myös omakohtaista kokemusta ammattilaisyhteistyöstä. Olen josain kohtaa työssäni tuonut oman kokemukseni esiin, mutta pääosin kokemustaustani pysyy taustalla. Arvioin työssäni kuitenkin sen mahdollisia vaikutuksia tulosten luotettavuuteen ja eettisyyteen.

2 Kokemusasiantuntijatoiminnan kuvaus

Kokemusasiantuntijat toimivat useilla sosiaali- ja terveysalan osa-alueilla ja määritelmät siitä, kuka on kokemusasiantuntija, ovat vaihtelevia ja toisiaan täydentäviä. Sosiaali- ja terveysministeriö (2009, 20) määrittelee kokemusasiantuntijoiden olevan henkilöitä, joilla on kokemusta mielenterveys- ja/tai päihdeongelmista joko itse sairastaneena, niistä toipuneena tai heidän läheisenään. Keski-Suomen sairaanhoitopiiri (2014) lisää tähän määritelmään myös soomaattisen puolen kokemusasiantuntijat. SOS-hankkeessa taas on hankkeen toiminta-aikana 2011-2013 koulutettu erityisesti sosiaaliryöön kokemusasiantuntijoita, joiden kokemukset ulottuvat sosiaaliryöön eri alueille, kuten aikuissosiaaliryöön palveluihin, toimeentulotukiasioihin ja lastensuojeluun (SOS-hanke 2013). Tärkeitä kokemusasiantuntijan ominaisuuksia ovat halu kehittää palveluita sekä auttaa muita omaan kokemukseensa pohjaten. Kokemusasiantuntijan oma kuntoutuminen on oltava riittävää, jotta voimavarat riittävät myös muiden auttamiseen. Heidän on myös kyettävä refleктоimaan omia kokemuksiaan ja käyttämään niitä työvälineenä.

Tässä auttaa kokemusasiantuntijakoulutus, jota voidaan pitää myös yhtenä kokemusasiantuntijan määrittävänä tekijänä. (Rissanen 2013, 14.)

Seuraavissa alaluvuissa perehdyn tarkemmin siihen, mistä kokemusasiantuntijatoiminnassa on kyse ja mistä se on saanut alkunsa. Tarkastelen sen merkitystä niin yksilön kuin yhteiskunnan näkökulmista sekä kuvaan kokemusasiantuntijoiden erilaisia tehtäviä ja heidän yhteistyötään ammattilaisten kanssa. Kerron myös lyhyesti kokemusasiantuntijakoulutuksesta.

2.1 Kokemusasiantuntijatoiminta ja sen merkitys yhteiskunnassa

Kokemusasiantuntijatoiminnassa hyödynnetään palvelujen tuottamisessa, suunnittelussa ja arvioinnissa sitä tietoa, kokemusta ja voimavaroja, joita löytyy palvelunkäyttäjiltä itseltään sekä heidän läheisiltään (Rissanen 2015, 198). Sitä voidaan tarkastella kokemusasiantuntijan, palveluiden tarjoajan sekä palvelujen kehittämisen näkökulmista. Kokemusasiantuntijatoiminta on osa monien järjestöjen toimintaa ja sitä on kehitetty erilaisissa hankkeissa. (Kostiainen, Ahonen, Verho, Rissanen & Rotko 2014, 6.)

Kokemusasiantuntijatoiminta on huomioitu kansallisessa mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa, joka sisältää Mieli 2009 -työryhmän kehittämisehdotuksia liittyen asiakkaan aseman vahvistamiseen ja kokemusasiantuntijoiden sekä vertaistoimijoiden ottamisen mukaan mielenterveys- ja päihdepalveluiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009, 20.) Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmässä kokemusasiantuntijatoiminta perustuukin nimenomaan tähän Mieli 2009 -suunnitelman ehdotukseen asiakkaan aseman vahvistamisesta (Kostiainen ym. 2014, 7).

Vertaistuella ja kokemustiedolla on ollut aina merkittävä asema kolmannen sektorin kuntoutuspalveluissa. Päihdetyössä kokemusasiantuntijoita on ollut aina mukana, ja he ovat toimineet esimerkiksi asiakasterapeutteina A-klinikoilla ja vertaistuen tarjoajina ryhmätoiminnassa. Kokemuskouluttajaverkosto on perustettu vuonna 1997 ja seuraavana vuonna käynnistettiin ensimmäinen potilasluennoijakoulutus. Varsinaisen kokemusasiantuntijatoiminnan käynnisti vuonna 2001 Tamperelainen mielenterveys- ja päihdetyön parissa toimiva yhdistys: Muotialan asuin- ja toimintakeskus (Hietala & Rissanen 2015, 12; Muotialan asuin ja toimintakeskus 2016). Kokemusasiantuntijoista tällä nimityksellä on alettu puhua enemmän vuonna 2009 julkaistun kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman yhteydessä (Saukkonen 2015).

Kokemusasiantuntijayhteistyö edustaa asiakaslähtöisyyttä, josta monessa organisaatiossa puhutaan paljon. Kokemusasiantuntijan avulla asiakkaan ääni saadaan kuuluviin ja lisäksi koke-

musasiantuntija tuo esiin asiakkaiden näkökulman, joka muuten saattaisi jäädä ammattilaisilta huomioimatta. Tavoitteena olisi, että kokemustieto ja kirjatieto täydentäisivät toisiaan saumattomasti. (Tuominen ym. 2013, 10.)

Kokemusasantuntijatoiminnan vaikutus näkyy monella tasolla. Sillä voi olla vaikutusta niin yksilön rooliin ja asemaan palvelujärjestelmässä kuin toimintatapoihin sekä mahdollisesti myös organisaatorakenteisiin. (Rissanen 2015, 173.) Sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän lisäksi kokemusasantuntijatoiminta on merkityksellistä myös kokemusasantuntijalle itsellensä. Kokemusasantuntijana toimiminen tai jo pelkästään kokemusasantuntijakoulutukseen osallistuminen on tärkeä vaihe kuntoutumisprosessissa. Se voi osaltaan merkitä elämässä eteenpäin menemistä ja siirtymistä avun vastaanottajasta sen antajaksi. (Hietala & Rissanen 2015, 14-15.) Omalla kohdallani voin allekirjoittaa kokemusasantuntijakoulutuksen merkityksellisyyden. En ole toiminut kokemusasantuntijan tehtävissä vielä kovin montaa kertaa, mutta jo koulutuksen tuoma tieto aihepiiristä sekä kokemus itse koulutuksesta on muuttanut omaa suhtautumistani itseeni kuntoutujana. Se on tuonut rohkeutta oman tarinani kertomiseen ja osaltaan vaikuttanut myös siihen, että uskallan aiheesta tehdä opinnäytetyön ja kertoa omasta kokemustaustastani julkisesti.

Kokemustuntijatoiminnalla on myös taloudellista ja laajempaa yhteiskunnallista merkitystä. Se edistää työhön paluuta ja työurien pidentymistä, vähentää työkyvyttömyyseläkkeiden määrää ja toimii syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Kokemusasantuntijoiden työkyky on vaihtelevaa samoin kuin heidän oma vointinsa ja jaksamisensa. Osalle kokemusasantuntijatoiminta voi olla pysyvä osa elämää, toisille se on välivaihe sairastumisen ja työhön paluun välillä. (Hietala & Rissanen 2015, 14-15.) Päivi Rissanen (2015, 123) kuvaa väitöskirjassaan omaa kokemusasantuntijana toimimistaan seuraavasti:

”Minulle kokemusasantuntijatoiminta hahmottui matkaksi kohti niin sanottua normaalia elämää. Se oli ’välivaihe’ hoidon ja kuntoutuksen maailmojen sekä ’tavallisen elämän’ tai ’tavallisten’ työmarkkinoiden välillä.”

Rissanen mukaan tämän vaiheen yhteiskunnallinen merkitys on yksilön osatyökykyisyyden hyödyntäminen (Rissanen 2015, 123). Kokemusasantuntijat saavat itse päättää millaisia tehtäviä tai kuinka usein he ottavat vastaan. Kokemusasantuntijoiden työnohjauksellinen tuki on tärkeää mm. oman jaksamisen ja voinnin arvioinnissa. (Hietala & Rissanen 2015, 14-15.)

Asiakastyössä kokemusasantuntijan rooli suhteessa kuntoutujaan on tärkeä. Ammatillaiset käyttävät työssään apuna erilaisia teorioita ja tutkimuksia - kokemusasantuntijalla taas on käytännön tieto ja kokemus esimerkiksi riippuvuudesta, sekä myös siitä miten riippuvuudesta

voi päästä irti ja selvitä siihen liittyvistä erilaisista vaikeuksista. Kokemusasiantuntijoiden selviytymistarinoiden avulla kuntoutujan usko omaan mahdollisuuteensa selviytyä voi vahvistua. Ammattilaisia nämä tarinat muistuttavat kuntoutukseen panostamisen kannattavuudesta. (Lindstöm & Kumlander 2015, 33-34.)

2.2 Kokemusasiantuntijoiden tehtävät ja yhteistyö ammattilaisten kanssa

Kokemusasiantuntijoiden työtehtävät muokkautuvat kokemusasiantuntijan kiinnostuksen, kokemuksen, taitojen, valmiuksien, pohjakoulutuksen ja oman kuntoutumisen pohjalta (Hietala & Rissanen 2015, 14). He voivat toimia esimerkiksi ryhmänohjaajina, kokemuskouluttajina, kokemustiedottajina, kokemuskehittäjinä tai kokemusarvioijina (Rissanen 2013, 14-15).

Ryhmänohjaajana kokemusasiantuntija voi toimia joko ammattilaisen työparina tai vertaisryhmän vertaisohjaajana. Kokemustiedottajat toimivat erilaisissa ammattilaisista koostuvissa työ- ja kehittämissryhmissä tuoden oman kokemuksensa heidän käytettäväkseen. Myös useiden sairaaloiden johtoryhmissä on mukana kokemusasiantuntijoita. Kokemuskouluttajat pitävät luentoja eri oppilaitoksissa, koulutustilaisuuksissa, sairaanhoitopiireissä tai muissa sosiaali- ja terveysalan organisaatioissa. (Rissanen 2013, 14-15.) Petri Karoskoski (2010, 135) kehottaa oppilaitoksia kehittämään kokemuskouluttajan ja opettajan yhteistyötä, sillä se on todettu erittäin antoisaksi opetustavaksi kaikille osapuolille. Englannissa sosiaalityöntekijöiden koulutus muuttui v.2003-2004 siten, että kokemusasiantuntijat ovat aina osallisina koulutuksessa. Kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta käytäntö on tutkimuksen mukaan ollut erittäin toimiva, vaikka puutteita ja haasteitakin oli ilmennyt. Tutkimuksen tuloksissa raportoitiin esimerkiksi kaikkien tutkimukseen osallistuneiden pitäneen muutosta tärkeänä askeleena kohti asiakasosallisuuden toteutumista. (Branfield, v-vii, 15.)

Edellä mainituissa tehtävissä ammattilaisen rooli näyttäytyy kaikissa hieman eri tavoin. Työparityöskentelyssä yhteistyö ammattilaisen kanssa on varsin näkyvää, kun taas vertaisryhmissä ammattilaiset ovat taustalla esimerkiksi työnohjaajina. Kokemuskouluttajan tehtävissä ammattilaisten puolelta yhteistyökumppaneina toimivat opettajat tai muut kokemusasiantuntijan tilanneet ammattihenkilöt ja heidän roolinsa määräytyy kunkin tehtävän mukaan. Kehitystyöryhmissä kokemusasiantuntija toimii tiiviissä yhteistyössä mahdollisesti isonkin ammattilaisjoukon kanssa.

Kokemusasiantuntijat eivät korvaa ammattilaisia, vaan toimivat heidän kanssaan yhteistyössä tuoden ammattiosaamisen rinnalle kokemuseräistä tietoa, joka elävöittää ammatillisen työn perustehtävää. Yhteistyö kokemusasiantuntijan kanssa tuo ammattilaisille mielekkyyttä vahvistaen samalla työn eettistä perustaa. Jo pelkkä kokemusasiantuntijan läsnäolo muistuttaa

ammattilaisia palvelun tarkoituksesta ja kohteesta. (Hietala & Rissanen 2015, 14,19.) Beresfordin mukaan kokemusasiantuntijoiden kanssa työskenteleminen voi olla voimaannuttava kokemus, mutta kaikille se ei sovi, eivätkä kaikki sitä edes halua. Hän korostaa sen merkitystä, että ammattilaisilla olisi riittävä tieto kokemusasiantuntijuudesta yhteistyön ja ymmärryksen pohjalle. Hän tuo myös esiin mahdolliset haasteet vuorovaikutuksessa kokemusasiantuntijoiden kanssa, jotka voivat johtua esimerkiksi taustojen erilaisuuksista. (Beresford 2008b, 100-101.)

2.3 Kokemusasiantuntijakoulutus

Kokemusasiantuntijatoiminta perustuu yksilön omaan kokemukseen, mutta yksistään se ei aina riitä vaan tarvitaan myös koulutusta. Kokemusasiantuntijakoulutuksen yhtenä tavoitteena on antaa kokemusasiantuntijalle valmiuksia yhteistyöhön sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kanssa. Koulutus antaa myös tilaisuuden työstää omaa elämäntarinaa, joka on kokemusasiantuntijan tärkeä työväline. (Hietala & Rissanen 2015, 29-32.) Kokemusasiantuntijakoulutuksen tarpeellisuudesta on eri näkemyksiä, mutta tavallisesti sitä kuitenkin pidetään hyödyllisenä ja yhä useammin myös edellytyksenä palkattavalta kokemusasiantuntijalta (Kostiainen ym. 2014, 11).

THL kartoitti Kaste-ohjelman puitteissa kokemusasiantuntijatoimintaa v. 2013 tekemällä kyselyn kokemusasiantuntijoiden kanssa yhteistyötä tehneille toimijoille. Tämän lisäksi järjestettiin alueellisia työpajoja, joihin osallistui yhteensä 78 ammattilaista ja 18 kokemusasiantuntijaa. Lopuksi järjestettiin syksyllä 2014 vielä koontiseminaari, jossa pohdittiin seminaarin osallistujien kesken kehitysideoita työpajoissa. Kyselyssä selvitettiin osaltaan myös kokemusasiantuntijakoulutuksen roolia. Vastausten perusteella suurin osa työtehtävissä toimineista kokemusasiantuntijoista oli käynyt kokemusasiantuntijakoulutuksen. Kouluttajatahoina kyselyssä oli mainittu erilaiset järjestöt, liitot, hankkeet, sairaanhoitopiirit, aikuiskoulutuskeskukset, kokemuskoulutusverkosto sekä Koulutetut Kokemusasiantuntijat ry. Työpajojen osallistujien kesken ilmeni useita näkökulmia koulutukseen: useat olivat sitä mieltä, että koulutuksen käyminen on ehdoton edellytys kokemusasiantuntijana toimimiseen - toiset taas eivät pitäneet sitä tarpeellisenä ja ajattelivat sen jopa vievän kokemuksesta särmän pois. (Kostiainen ym. 2014, 5, 9-15.)

Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry on toiminut edelläkävijänä Suomessa kouluttaen kokemusasiantuntijoita v. 2001 alkaen (Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry 2016). Kokemusasiantuntijakoulutusten kesto vaihtelee muutamasta päivästä useita kuukausia kestäviin jaksoihin. Koulutus voi olla lähi- tai monimuoto-opetusta. Koulutustapaamisia on esimerkiksi kerran viikossa, kuten esimerkiksi Mielen Avain -hankkeen koulutuksen mallissa. Koulutus koostuu

vaihtelevasti ryhmätapaamisista, luennoista, pienryhmätyöskentelystä, keskustelusta ja etätehtävistä. Usein koulutuksessa myös harjoitellaan käytännössä oman tarinan kerrontaa ja samalla opitaan antamaan ja vastaanottamaan rakentavaa palautetta. (Hietala & Rissanen 2015, 29-32.)

3 Kokemusasiantuntijatoimintaan liittyviä käsitteitä

Kokemusasiantuntijuutta on käsitelty useissa opinnäytetöissä ja Pro gradu -tutkielmissa sekä hiljattain julkaistussa Päivi Rissanen väitöskirjassa. Enemmän tutkimustietoa löytyy muiden käsitteiden kautta ja esittelen tässä luvussa niistä muutamana, joita pidin tärkeänä. Kokemusasiantuntijatoiminnan perusidea lähtee kansalaistoiminnasta, vertaisuudesta sekä vapaaehtoisuudesta (Hietala & Rissanen 2015, 33). Kansalaistoiminta on vapaaehtoistoimintaa, jonka pohjalla on ihmisten halu osallistua ja vaikuttaa. Se voi toteutua omaehtoisesti vapaamuotoisena tai olla järjestäytyneenä, yhdistyksissä ja järjestöissä tapahtuvaa toimintaa. (Raitanen, 2008.) Sisällytin kansalaistoiminnan tässä vapaaehtoistoimintaan, joten edellä mainituista käsitteistä perehdyn seuraavassa tarkemmin vapaaehtoistoimintaan, vertaisuuteen ja kokemustietoon. Näiden lisäksi osallisuus on tärkeä osa kokemusasiantuntijuutta, joten halusin tuoda myös sen esiin yhtenä käsitteenä.

3.1 Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta on osa monen ihmisen arkea ja hyvää elämää. Vapaaehtoistoiminta antaa osallistujille merkityksiä ja merkityksellisyyttä sekä antamiseen ja saamiseen liittyviä elämyksiä. Sen avulla voi myös hetkeksi pysähtyä ja harkita uudenlaista suuntaa elämälleen. (Nylund & Yeung 2005,15.)

Aikaisemmin vapaaehtoistoiminnassa on korostunut autettavan näkökulma ja vapaaehtoisia on yritetty saada mukaan toimintaan tarpeeseen vetoamalla. Nykyisin vapaaehtoistoimintaa tarkastellaan ennemmin vapaaehtoisen näkökulmasta ja vapaaehtoistoiminnan voi nähdä mahdollisuutena vaikuttaa niin omaan elämään kuin yhteiskuntaan. (Laimio & Välimäki 2011, 16.) Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta on herättänyt keskustelua ammattilaisten ja vapaaehtoisten vastuisiin, velvollisuuksiin ja työnjakoon liittyen. Toisaalta vapaaehtoistoiminta on nähty mahdollisuutena vähentää julkisen sektorin palveluita ja toisaalta sen ajatellaan tulevan vastaan tulevaisuudessa, kun sosiaali- ja hoivapalveluita ei ole mahdollista tarjota riittävästi julkisen sektorin puolella. (Nylund & Yeung 2005, 13-14.)

Vapaaehtoistoiminnan ilmiöitä on kutsuttu yhteiskunnan historiassa eri nimillä, kuten talkootyö, armeliaisuus, vapaa huoltotyö, hyväntekeväisyys sekä nykyaikaisemmin vapaaehtoistointa, vapaaehtoisuus ja vapaaehtoistyö. Vapaaehtoistoiminnan muotoja on monenlaisia, kuten tukihenkilö-, vertais-, palvelu- ja järjestötoiminta. (Laimio & Välimäki 2011, 14.)

Vapaaehtois- ja vertaistoimintaa yhdistää auttaminen, mutta se tapahtuu hieman eri lähtökohdista. Vertaistoiminta perustuu siihen, että ihmiset ovat kokeneet samankaltaisia kokemuksia. Vapaaehtoistoiminnassa auttaminen taas voi tapahtua hyvin erilaisesta elämäntilanteesta lähtien. (Nylund & Yeung 2005, 14-15.) Vapaaehtoistointa on järjestötoiminnalle keskeistä, mutta toimintaa järjestetään lisäksi esimerkiksi julkisen sektorin puolella. Se voi toteutua myös ilman organisoimista. (Laimio & Välimäki 2011, 14.)

Vapaaehtoistoinnalla on suoraa merkitystä niin vapaaehtoiselle ja palvelun vastaanottajalle kuin myös toiminnan organisoijille ja palvelujärjestelmälle. Lisäksi vapaaehtoistoinnalla on merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Se lisää solidaarisuutta ja tasa-arvoa, auttaa yhteiskunnallisten erojen kaventamisessa, tuo yhteisöllisyyden näkyväksi ja antaa kansalaisille toiminnan paikkoja. (Laimio & Välimäki 2011, 19-22.)

Kokemusasiantuntijaksi hakeutumisen taustalla ovat usein samat perusteet kuin vapaaehtoistyössä, kuten halu auttaa toisia. Kolmannen sektorin puolella toimivat kokemusasiantuntijat ovat usein myös käytännön tasolla vapaaehtoisia eli heille maksetaan ainoastaan mahdollisia kulukorvauksia. Tällöin kokemusasiantuntijat usein ajattelevat toimivansa enemmän esimerkiksi vertaisohjaajana kuin kokemusasiantuntijana. (Hietala & Rissanen 2015, 33.)

3.2 Vertaistoiminta

Vertaistukea on toteutettu alun perin vapaaehtoistointana kolmannen sektorin puolella, mutta myöhemmässä vaiheessa vertaistuen eri muodot ovat laajentuneet palvelujärjestelmään. Tällöin siitä on kehittämistyön yhteydessä alettu käyttää nimitystä kokemusasiantuntijuus. (Hietala & Rissanen 2015, 33.)

Vertaistoiminnalla tarkoitetaan yhteisten kokemusten jakamista. Sen kulmakivenä on ajatus siitä, ettei kukaan jää yksin. Vertaisryhmän kesken voi vaihtaa elämäkokemuksia ja saada tilaisuuksia kasvuun ja oppimiseen. (Kuuskoski 2003, 30-31.) Samankaltaisia asioita kokenut ihminen voi antaa toivoa vaikeita aikoja elävälle henkilölle. Oman kokemuksen kautta on myös helpompi ymmärtää toista. (Mielenterveyden keskusliitto 2015.) Beresford korostaakin oman kokemuksen merkitystä toisten ymmärtämiseen liittyen. Hänen mukaansa voi olla lähes

mahdotonta ymmärtää toisen vaikeaa kokemusta, mikäli ei itse ole kokenut vastaavaa. Seurauksena voi olla syvän kuilun muodostuminen ihmisten välille, joka saattaa vain pahentaa tilannetta. (Beresford 2008a, 62.)

Vertaistuella on useita muotoja. Sitä voi saada ja antaa kahden kesken, ryhmässä tai erilaisissa verkostoissa. Se voi olla suunniteltua tai suunnittelematonta, perinteistä tai virtuaalimaailmassa tapahtuvaa. Ryhmät voivat olla kaikille avoimia tai ne voidaan toteuttaa suljetun ryhmämallin mukaisesti, jolloin ryhmä kokoontuu samalla kokoonpanolla määrätyn ajanjakson ajan. (Nylund 2005, 203.)

Erityisen tärkeää vertaistoiminta on poikkeavassa elämäntilanteessa. Muutoksen keskellä tai uuden identiteetin rakentuessa voi apua ja tukea löytyä vertaisilta. (Kuuskoski 2003, 30-31.) Vertaistuki on hyödyllistä useille mielenterveyskuntoutujille. Selviytymistarinoiden kuulemisella voi olla suuri merkitys yksinäiselle ja leimautumista kokevalle. Kokemusten jakaminen lievittää ahdistuneisuutta ja pelkoa, jota psyykinen sairaus ja sen oireet voivat aiheuttaa. (Mielenterveyden keskusliitto 2015.)

Vertaistukea kohtaan on esitetty kritiikkiä siitä, että siihen on tyydyttävä silloin kun ammattilaisia ei ole riittävästi. Myös kokemusasiantuntijat ovat törmänneet tähän asenteissa kertoen, että heidän kokemuksensa mukaan heidän tietoonsa ei luoteta samoin kuin ammattilaisilta tulevaan tietoon. Vertaistuki voi kuitenkin tukea ammatillista hoitoa esimerkiksi erilaisen ymmärretyksi tulemisen tunteen kautta. Monet mielenterveyskuntoutajat kokevat, että ainoastaan toiset psyykkisten ongelmien kanssa elävät voivat ymmärtää heitä kokemuksineen. (Risänen 2015, 195-198.)

3.3 Kokemustieto

Kokemustieto on tietoa, joka on syntynyt omasta tai läheisen psyykkisestä sairastumisesta (Mielenterveyden keskusliitto 2015). Ari Niemisen määritelmän mukaan kokemustieto on henkilökohtaiseen kokemukseen perustuva hyvin perusteltu tosi uskomus. Kokemustiedon ongelma Niemisen mukaan on sen usein ilmenevä rajallisuus. Tämä rajallisuus riippuu henkilön kokemusten laajuudesta sekä siitä kuinka paljon muuta tietoa hänellä on. Nieminen erottaa kokemukset ja kokemustiedon toisistaan. Henkilön omat kokemukset ovat aina totta, sillä jokainen kokee maailman, ihmiset ja itsensä yksilöllisesti. Kun näistä kokemuksista aletaan muodostamaan tietoa, on kokemusten totuudellisuutta pystyttävä arvioimaan. Kokemustietoon perustuvaa informaatiota voidaan arvioida myös tieteellisesti. (Nieminen 2014, 19.)

Peter Beresford esittelee teorian, jossa annetaan arvoa kokemuseräiselle tiedolle. Teorian mukaan tieto on aina sitä epätarkempaa, epäluotettavampaa ja vääristyneempää, mitä suurempi etäisyys on kokemuksen ja siitä tehtävän tulkinnan välillä. Lyhyen etäisyyden on mahdollista toteutua silloin, kun tieto perustuu ihmisen omaan kokemukseen ja tulkintaan siitä. Kaikissa muissa tapauksissa saatu tieto perustuu jonkun muun tulkintaan, johon liittyen Beresford huomioi, että tämä voi olla niin hyvä kuin huonokin asia. (Beresford 2008a, 17, 37.)

Beresford tiedostaa Niemisen esiin tuoman ongelman, jonka mukaan kokemustieto rajoittuisi yksilön omiin kokemuksiin. Beresfordin teoriassa tähän esitetään kuitenkin toisenlainen näkökulma. Kokemustiedon rajallisuuteen liittyvään kritiikkiin hän esittää yksinkertaista ratkaisua, jonka mukaan tulisi pyrkiä saamaan käyttöön kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä entistä enemmän ja monipuolisemmin. Beresfordin mukaan on mahdollista päästä yksilöllisestä tiedosta kollektiiviseen tietoon kokemusten jakamisen avulla. Näin tapahtuu, kun samanlaisia asioita kokeneet kokoontuvat yhteen ja saavat tietoa siitä miten muut tulkitsevat omia kokemuksiaan sekä oppivat kokemusten erilaisia merkityksiä muiden avulla. Seurauksena muodostuu tietoa, jossa ihmisten erilaiset näkökulmat muodostuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. (Beresford 2008a, 50-52.)

Kokemustieto voi auttaa toista samankaltaisessa tilanteessa olevaa henkilöä ja antaa toivoa kuntoutumiseen. Siitä voi olla hyötyä itse sairastavien lisäksi myös alan ammattilaisille ja opiskelijoille sekä muille ihmisille. (Mielenterveyden keskusliitto 2015.) Kokemustiedosta voi olla apua paitsi elämäntilanteen kokonaiskuvan hahmottamisen suhteen, myös asiantuntijatiedon ymmärtämiseen ja soveltamiseen (Kuuskoski 2003, 32). Kokemustiedon jakaminen on tärkeää niin sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksessa kuin myös laajemman yhteiskunnallisen ymmärryksen lisäämiseksi. Ennakkoluulot ja kielteiset asenteet kuntoutujia ja heidän läheisiään kohtaan saattavat jopa estää varhaisen puuttumisen sekä pitkittää hoitoon hakeutumista. Näin ollen asenteilla on suora vaikutus myös mielenterveyden häiriöiden hoitokustannuksiin, joten kokemustiedon käytöllä on merkitystä myös tästä näkökulmasta. (Jankko 2005, 4.)

3.4 Osallisuus

Osallisuuden edistäminen on yksi keskeinen keino köyhyyden torjumiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Sen avulla voidaan myös vähentää eriarvoisuutta. Osallisuutta voidaan edistää hyödyntämällä asiakasosallisuutta sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisessä esimerkiksi kokemusasiantuntijuuden keinoin. (Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos 2015.) Osallisuuden kokemus tulee siitä, että ihminen kokee hänellä olevan mahdollisuus vaikuttaa itseään ja ympäristöään koskeviin asioihin sekä toimia aktiivisesti (Rouvinen-Wilenius 2014, 51). Tunne osallisu-

desta syntyy ihmisen ollessa osallisena jossakin yhteisössä. Se ilmenee yhteisössä jäsenten arvostuksena, tasavertaisuutena, luottamuksena sekä vaikuttamisen mahdollisuutena. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015.)

Yhteiskunnallisella osallisuudella tarkoitetaan ihmisen mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Kansallisella tasolla osallisuus taas antaa mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa itseään ja yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Mahdollisuus vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin on olennainen osa yhteiskunnallista osallistumista ja kiinnittymistä yhteisöön. Osallisuuden kokeminen toimii myös suojaavana tekijänä syrjäytymistä vastaan. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015.) Henkilökohtaisella tasolla osallisuus merkitsee omakohtaista sitoutumista ja siitä nousevaa omaehtoista toimintaa sekä omaan elämään liittyviin asioihin vaikuttamista ja vastuun ottamista. (Särkelä-Kukko 2014, 35.) Keskeistä osallisuudessa on ihmisen mahdollisuus osallistua päätöksentekoprosessiin (Rouvinen-Wilenius 2014, 51).

Raivio ja Karjalainen (2013, 16-17) katsovat osallisuuden koostuvan kolmesta ulottuvuudesta, jotka liittyvät toimeentuloon, hyvinvointiin ja turvallisuuteen (having), toimintaan (acting) ja yhteisöihin kuulumiseen (belonging). He ovat hahmottaneet näille kolmelle tekijälle myös negatiiviset vastaparit, jotka aktivoituvat edellisten heiketessä. Nämä ovat taloudellinen, terveydellinen huono-osaisuus ja turvattomuus, vieraantuminen ja objektiivinen sekä vetäytyminen ja osattomuus. Kun osallisuuden ulottuvuuksilla on vajausta, osallisuus vähenee ja syrjäytymisen riski kasvaa näiden vastaparien kautta.

Osallisuuden kokemuksiin vaikuttavat osallistujan ihmiskäsitys, identiteetti ja henkilökohtainen elämismaailma sekä käytettävissä olevat voimavarat. Yhtäläinen vaikutus on myös yhteiskunnan rakenteilla ja asenneilmapiirillä. Yhteiskunnan rakenteet voivat joko tukea osallisuuden kokemusta tai olla esteenä osallisuuden toteutumiselle. Samoin asenneilmapiirillä voi olla osallisuutta vahvistava tai heikentävä vaikutus. Henkilökohtaiset voimavarat vaihtelevat elämäntilanteen mukaan ja esimerkiksi erilaiset kriisit kuluttavat voimavaroja ja suuntaavat ne osallisuuden sijaan selviytymiseen. Aina omia voimavaroja ei myös nähdä tai niihin ei luoteta, eikä niitä näin osata hyödyntää. (Särkelä-Kukko 2014, 35-39.)

Nivala ja Rynnänen (2013, 14-17) esittävät julkishallinnollista osallisuuden korostamista kohtaan kritiikkiä artikkelissaan. Artikkelissa kiinnitetään huomiota siihen, että osallisuudesta on käsitteenä tullut jotakin, mitä joissain yhteyksissä täytyy ulkopuolelta käsin erikseen luoda tai edistää. Kirjoittajat näkevät osallisuuden edistämisen olevan mahdollista kääntyä suuntaan, jossa tasa-arvon sijasta luodaankin hierarkioita. He asettavat kyseenalaiseksi myös sellaisia osallisuuskäsitteelle vakiintuneita käyttötapoja, joissa ei ole kyse aidosta osallisuudesta, vaan

rituaalisista toimenpiteistä ja mekaanisista toimintamalleista. He mainitsevat esimerkin lastensuojeluprosessista, jolloin lapsi määrättyssä vaiheessa prosessia tapaa sosiaalityöntekijän. Nivala ja Ryytänen esittävätkin kysymyksen, nähdäänkö osallistumisen ja osallisuuden tukeminen ylhäältäpäin tulevaksi vai onko se mahdollisesti jotain, jota rakennetaan yhdessä asianosaisten kanssa. Lisäksi he kysyvät, otetaanko huomioon, mikä ihmisille itsellensä on osallisuutta ja minkälaisen osallistumisen he kokevat mielekkääksi.

4 Tutkimustehtävä, menetelmälliset ratkaisut ja aineistonkuvaus

Tässä luvussa esittelen aluksi tutkimustehtäväni. Tämän jälkeen kerron tietoa käyttämästäni aineiston keruumenetelmästä. Kuvaan myös sitä, miten aineiston keruu tapahtui käytännössä ja minkälaisen aineiston sain. Lopuksi jatkan vielä aineiston analyysiin ja sen eri vaiheisiin.

4.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kartoittaa kokemusasiantuntijoiden kokemuksia yhteistyöstä ammattilaisten kanssa. Tutkimustehtävää lähestyin seuraavien apukysymysten kautta:

- Minkälaisissa rooleissa kokemusasiantuntijat ovat toimineet suhteessa ammattilaisiin?
- Miten yhteistyö ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden välillä on toiminut?
- Mikä on ollut ammattilaisten suhtautuminen kokemusasiantuntijoihin?
- Millaista tukea kokemusasiantuntijat kokevat tarvitsevansa?

KoKoA ry toivoi tämän lisäksi saavansa opinnäytetyöstäni ideoita siihen, millä tavoin yhdistys voisi jatkossa parhaiten kerätä palautetta toteutuneista työtehtävistä. Palautelomakkeen kehitysideoiden keräämisestä muodostui näin yksi opinnäytetyöni tavoitteista. Palautelomaketta ajatellen halusin myös selvittää mitä kautta kokemusasiantuntijat olivat saaneet työtehtävänsä sekä olivatko he itse saaneet palautetta työtehtävistään, ja jos niin millä tavoin se oli tapahtunut.

4.2 Teemahaastattelu ja avoin kirjoitelma tutkimusmenetelminä

Teemahaastattelussa ei käytetä yksityiskohtaisia kysymyksiä, vaan haastattelu etenee määriteltujen teemojen avulla. Teema-alueet ovat kaikille samat, mutta niiden järjestys ja tarkka muoto ei ole oleellista. Teemahaastattelu antaa tilaa ihmisten tulkinnoille sekä heidän asioille antamilleen merkityksille. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 48.) Haastateltavalle annetaankin teema-alueiden puitteissa mahdollisuus melko vapaaseen puheeseen. Teemahaastattelu sopii hyvin tilanteisiin, joissa halutaan tietoa hieman tuntemattomammista asioista ja ilmiöistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Teemahaastattelun teemat pohjautuvat tutkimuksen viitekehykseen eli siihen mitä aiheesta tiedetään etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2013, 77). Teemahaastattelu edellyttääkin tutkijan huolellista perehtymistä aihepiiriin sekä haastateltavien tilanteen tuntemista. Haastateltavat tulee myös valita tutkimukseen sen perusteella, keneltä uskotaan olevan mahdollisuus saada parhaiten materiaalia aihepiiristä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006.)

Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytin avointa kirjoitelmaa, joka voidaan rinnastaa kerronnalliseen tekstiin. Kerronnallisessa tekstissä vastaajaa pyydetään kirjoittamaan omista kokemuksistaan määrättyyn tapahtumaan liittyen. Kerronnallisten tekstien saamiseksi julkaistaan usein julkinen kirjoituspyyntö, joka voidaan julkaista eri median lähteissä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2013, 114.)

Valitsin nämä kaksi aineistonkeruumenetelmää, sillä uskoin niiden toimivan toisiaan täydentäen työssäni. Ajattelin teemahaastattelun soveltuvan hyvin käyttöni, sillä halusin antaa haastateltavien melko vapaasti kertoa kokemuksistaan, mutta kuitenkin määrättyjen teemojen ympärillä. Toivoin teemahaastattelujen tuovan aineistoon syvyyttä siinä missä kirjoituspyyntö antoi mahdollisuuden saada vastauksia useammalta kokemusasiantuntijalta kuin mikä olisi ollut mahdollista pelkillä haastatteluilla. Osaltaan kirjoituspyyntöön käyttöön päätymiseen vaikutti myös KoKoA ry:n valtakunnallisuus. Se olisi osaltaan vaikuttanut haastattelujen toteuttamiseen ja todennäköisemmin keskittänyt kokemukset pääkaupunkiseudulta peräisin oleviksi. Kahta menetelmää hyödyntämällä sain aineistoa monipuolisesti ympäri Suomea.

4.3 Aineiston keruu käytännössä ja aineiston kuvaus

Aineistoa saadakseni laitoin KoKoA ry:n sihteerin kautta jäsenistölle lähetettävän kirjoituspyynnön (Liite2). Lisäksi laitoin saman pyynnön KoKoA ry:n jäsenille tarkoitettulle Facebook-sivustolle. Tämä tapahtui tutkimusluvan saamisen jälkeen lokakuussa 2015 ja vastausaikaa annoin noin kaksi viikkoa. Pyysin kokemusasiantuntijoita kirjoittamaan vapaasti yhteistyökokemuksistaan ammattilaisten kanssa. Tämän lisäksi pyysin heitä kertomaan, millä tavoin he itse ovat saaneet palautetta työtehtävistään ja olisiko heillä ideoita palautteen keräämiseen KoKoA ry:n puolelta. Kysyin myös sitä, minkälainen rooli KoKoA ry:llä on ollut heidän työtehtäviensä suhteen. Sain kirjallisia vastauksia 11 kappaletta. Vastausten pituus vaihteli muutamasta rivistä useamman sivun vastaukseen. Yhteensä vastauksia tuli 13 A4-sivun verran.

Kirjallisten vastausten lisäksi teemahaastattelin kahta kokemusasiantuntijaa. Teemahaastatteluiden pohjaksi kokosin teemalistan sekä muutamia apukysymyksiä (Liite1). Haastateltavat löytyivät KoKoA ry:n jäsenihtiirin kautta. Toinen heistä oli jo aiemmin myös vastannut kirjoituspyyntöni. Toivoin haastateltaviksi hieman kokeneempia kokemusasiantuntijoita, joten

molemmilla haastateltavillani oli kokemuksia kokemusasiantuntijana toimimisesta runsaasti. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina sen jälkeen, kun olin saanut kirjalliset vastaukset, ajoittuen marraskuulle 2015. Näin toimien minulla oli ennen haastatteluja jo tieto siitä, monta vastausta olin saanut ja kuinka laajasti vastaajat olivat kirjoittaneet eri teemoista. Pystyin lisäksi vielä tarkentamaan niiden perusteella haastattelujen sisältöä. Haastattelut olivat kestoltaan yhteensä 1t 50min ja litteroituna tekstiä tuli yhteensä n. 12 A4-sivua (trebuchet 10, riviväli 1).

4.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysimenetelmänä käytin teemoittelua, joka sopii hyvin erityisesti teemahaastattelujen pohjalta tehtävään analyysiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Katsoin teemoittelun sopivan myös kirjallisesti saamieni vastausten käsittelyyn ja analysoin ne samoin kuin haastattelumateriaalin. Teemoittelulla tarkoitetaan analyysivaiheessa tarkasteltavia yhteisiä piirteitä. Oletettavasti teemahaastattelun teemat muodostuvat myös analyysivaiheen teemoiksi, mutta näiden lisäksi ilmenee usein lukuisia muita teemoja, jotka saattavat olla lähtöteemoja mielenkiintoisempia. Teemojen etsiminen vaatii tutkijan omaa tulkintaa, sillä harvoin haastateltavat esittävät asian täysin samalla tavoin. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 173.) Opinnäytetyössäni analyysivaiheen teemat muodostuivat tutkimustehtävää ja haastatteluteemoja mukailleen. Lopulliset pääteemat olivat seuraavat: kokemusasiantuntijoiden roolit, yhteistyön sujuvuus, ammattilaisten suhtautuminen kokemusasiantuntijoihin, tuen tarve sekä palaute ja kehitysideat. Varsinaisesti aineistosta ei noussut alkuperäisten aihepiirien ulkopuolisia teemoja.

Aineisto järjestellään teemoittelun avulla siten, että pääteemojen alle kerätään kaikki kohdat aineistosta, joissa puhutaan kyseisestä teemasta. Samat asiat voivat liittyä useisiin teemoihin. Pääteeman alle voi muodostua useampia alateemoja. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Omassa työssäni järjestelin aineiston ensin pääteemojen mukaisesti siten, että korostin aineistosta eri teemoihin liittyvät kohdat eri väreillä ja sen jälkeen keräsin eri pääteemojen kohdat omiin tiedostoihin. Tämän jälkeen jaottelin teeman sisäiset aiheet vielä nimeämättömiin alateemoihin, joista muodostui erillisiä kappaleita tiedostoon. Tämä selkeytti aineiston työstämistä.

5 Tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineiston tulokset. Olen jaotellut tulokset tutkimustehtävääni soveltuvien teemojen mukaan. Jokaisessa alaluvussa käsitelen yhden teeman ja samalla esitän aineistonäytteitä, jotka on saatu sekä haastateltavilta että kirjoitelmista. En ole eritellyt aineistonäytteiden alkuperää tai numeroinut niitä tunnistettavuussyistä.

5.1 Kokemusasiantuntijoiden roolit suhteessa ammattilaisiin

Opinnäytetyöhöni osallistuneet kokemusasiantuntijat olivat kaikki tehneet yhteistyötä ammattilaisten kanssa. He olivat toimineet työpareina ammattilaisten kanssa esimerkiksi ryhmänohjaajina, kouluttajina ja luennoitsijoina. Useat olivat olleet mukana hankkeissa, erilaisissa kehitystyöryhmissä, työpajoissa, kehittämispäivillä, seminaareissa ja suunnitteluryhmissä.

Osalta löytyi kokemusta myös henkilökohtaisesti tehtävästä asiakastyöstä, josta esimerkkinä kokemusasiantuntijavastaanotto. Lisäksi mainittiin luennot oppilaitoksille sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, poliklinikkavierailut, yhteistyö sairaanhoitopiirin kanssa sekä havainnoijana toimiminen eri yksiköissä, kuten sairaalaosastoilla. Tehtävien monipuolisuudesta kertoo osaltaan myös niiden määrä: eräs kokemusasiantuntija kertoi olleensa mukana yli 200 eri työtehtävässä viime vuoden aikana.

Kokemusasiantuntijat pyrkivät työtehtävissään tuomaan asiakkaan äänen ja näkökulman esille. Yhteistyössä ammattilaisten kanssa he voivat edistää asiakkaan asemaa.

”Mä yritän pysyä siinä mun potilaan roolissa, et tuoda sitä kautta asioita sieltä. Et en otakaan vastuuta niiden ammattilaisten osaamisesta, paitsi et välillä saatat sit sanoa jotenki, et kuulostaapa ihan hassulta.”

”Varsinkin näissä tekijävaltaisissa kokouksissa yritän tuoda sitä asiakkaan näkökulmaa esiin ja myös kokouksessa olemalla jo tuomaan myös asiakkaan suunnitteluvaiheessa mukaan asioiden etenemiseen.”

Ammattilaisen ja kokemusasiantuntijan keskinäiset roolit vaihtelevat työtehtävien mukaan. Joissain tehtävissä he toimivat tasavertaisina yhdessä, toisissa tehtävissä taas päävastuu on selkeästi enemmän joko ammattilaisella (hoitopaikat, useimmat työryhmät) tai kokemusasiantuntijalla (useimmat luennot). Kaikissa tilanteissa kokemusasiantuntijalla on kuitenkin ammattilaisen tuki jollain tapaa takanaan. Aina on olemassa vähintään se ammattilaistaho, jolta työtehtävä on alun perin tullut. Useimmissa tapauksissa ammattilainen on myös jollain tapaa läsnä itse tilanteissa.

”Sitä veti ammattilainen sitä päivää. Ammattilaisella oli niinku se vastuu siitä päivästä. Mut sit me loppujen lopuks vedettiin sitä niinku yhdessä. Ite oli vähän ku toinen kehittäjä sen ammattilaisen rinnalla”.

”Siihen että ne toimeksiannot onnistuu ni se ammattilaisen positiivinen rooli niinku siihen työtehtävään, sen täytyy olla niinku positiivinen. Entistä enemmän tullaan tekemään yhteistyössä.”

5.2 Ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden yhteistyön sujuvuus

Kokemusasiantuntijoilla oli paljon erilaisia kokemuksia yhteistyöstä ammattilaisten kanssa. Useat heistä kuvasivat yhteistyön sujuneen hyvin, mutta poikkeuksiakin oli. Samalla kokemusasiantuntijalla saattoi myös olla niin hyviä kuin vähän huonompiakin kokemuksia yhteistyöstä. Positiivisissa kokemuksissa näkyi tasavertaisuus, yhteistyön sujuvuus ja helppous.

”Siinä meillä menee saumattomasti, et me ollaan täysin tasavertaisia, mitä sovitinkin. Ei niin että ammattilainen olisi pääkouluttaja ja kokemusasiantuntija apuna.”

”Kaikissa näissä yhteistyö ammattilaisten yms. kanssa on ollut mukavaa, helppoa ja kiitollista.”

Ammattilaisten vapaaehtoisuus kokemusasiantuntijayhteistyössä nousi aineistosta esiin yhtenä merkittävänä tekijänä yhteistyön onnistumisen suhteen. Mikäli ammattilainen oli tavalla tai toisella ”ajautunut” tai hänen oli määrätty tilaisuuteen, ei yhteistyö ole ollut välttämättä kovin hedelmällistä. Jotkut ammattilaiset ovat myös ajatelleet, ettei kokemukseen pohjautuvaa tietoa voisi käyttää tietolähteenä virallisen tiedon tavoin. Tämä luonnollisesti on kokemusasiantuntijoille hämmentävää, sillä kokemustiedon käyttäminenhan on nimenomaan kokemusasiantuntijuuden perusidea.

”Psykol. koulutuksissa tärkeää on ollut että ammattilaiset ovat itse halunneet tulla koulutuksiin mukaan eikä heitä ole ’laitettu koulutuksiin’.”

”Hän ikään kuin joutui kuvioon, kun halukkaita ammattilaisia ei ollut riittävästi. Jäi tuntu, että heitä oli painostettu osallistumaan yhteistyökurssille jne. Toisella vaikeaa oli sovitella aikoja, hänellä ei ollut ja koin, että tämä oli vain ylimääräinen työ ja hidaste. Loppujen lopuksi kävi niin, että aika ei riittänyt ja varsinkaan markkinointiin eli ryhmää ei saatu aloitettua.”

”Useampi ammattilainen on kokenut läsnäoloni ’ei ammattilaisena’ ja sehän on juuri kokemusasiantuntijuuden perusta, kuitenkin tästä pohjautuen kokeneet ettei kokemusta voi käyttää tietolähteenä tai osana jotain kokonaisuutta.”

Aina yhteistyöllä ei yksinkertaisesti ole ollut yhtäläisiä onnistumisen mahdollisuuksia, vaan se on voinut estyä tai heiketä myös organisaatiosta johtuvista syistä. Syyt vaihtelivat resurssipu-
lasta ja taloudellisesta tilanteesta vanhoihin kaavoihin ja organisaation jäykkyyteen.

”Ammattilaisia puolustaakseni, on näissä niitäkin, jotka ehkä haluaisivat koke-
musasiantuntijuutta kehiin, mutta organisaatio hanaa vastaan ja ajanpuute.”

”Yhteinen kokemus kaikista työryhmistä oli se että sairaanhoitopiiri on erittäin
jäykkä järjestelmiltään ja toimintatavat muuttuvat äärettömän hitaasti.”

Tutkimusaineistossa näkyi myös kokemuksia molemmin puolin erittäin onnistuneesta yhteis-
työstä ammattilaisten kanssa. Näissä seuraavien lainausten tapauksissa kokemusasiantuntijan
läsnäolo oli koettu korvaamattomaksi ja ammattilaiset ovat ottaneet kokemusasiantuntijoiden
kanssa tehtävän yhteistyön pysyväksi käytännöksi.

”Se oli jotenki semmonen äärettömän vastavuoronen, ihana päivä kaikille. Se
oli sille kouluttajalle uutta, se oli mulle uutta, mut se oli myös henkilöstölle
uutta. Sillon tää osasto sano, et he ei enää yhtään kehittämispäivää pidä ilman
kokemusasiantuntijaa.”

”Me on suunniteltu näitä koulutuspaketteja ja niihin kuuluu olennaisesti nyt jo
ihan itsestään selvänä kaksi kokemusasiantuntijaa ja sitten tää ammattilainen.
Hienoa et siltä saralta ei lähdetä edes miettimään et hoituis vaan ammattilais-
ten myötä vaan se on itsestään selvää että sinne tulee kokemusasiantuntija.”

Aineistosta nousi esiin myös kokemusasiantuntijan oman kokemuksen ja tiedon karttumisen
positiivinen vaikutus ammattilaisyhteistyöhön:

”Jotenkin on tullut sellainen ajatus tässä tehtäviä ajan myötä tehdessä, että
kun kokemusasiantuntijat ja kokemusasiantuntijuus tulee tutummaksi on yh-
teistyökin jouhevampaa. Toki oman tietämyksen ja ymmärryksen lisääntyminen
päihde- ja mielenterveystyöstä auttaa yhteistyössä todella paljon.”

Parhaimmillaan yhteistyö oli johtanut myös konkreettisiin muutoksiin. Toisaalta oli nähtävillä
turhautumista siitä, ettei kokemusasiantuntija nähnyt työtehtävässään vaikuttamisen mahdol-
lisuutta lainkaan. Aina kokemusasiantuntijan ei ole mahdollista saada tietoa siitä, onko hänen
läsnäolollaan ollut vaikutusta.

”Sen jälkeen mä kuulinki, et esim. lääkärinkiertoa siellä osastolla oli muutettu sen kehittämispäivän mukaan.”

”Se oli täysin ammattilaisten kokoama ohje ja sitä käyttävät vain ammattilaiset, sinne ei mahtunut kokemusasiantuntijan ’ääni ja kokemus’.”

”Sitä en tietenkään tiedä, että miten hyvin kokouksissa lähettämäni viesti menee perille.”

Aineistosta kävi ilmi, että ammattilaiset ovat todenneet kokemusasiantuntijan olevan asiakkaan näkökulmasta helpommin lähestyttävä kuin ammattilainen. Tämä ei kuitenkaan ollut aiheuttanut mitään hankaluuksia. Kokemusasiantuntijan koulutuksella voidaan nähdä olevan vaikutusta siihen, että he osaavat toimia yhteistyössä ammattilaisten kanssa. Voitaisiin ajatella, että myös kokemusasiantuntijat ovat koulutuksen saatuaan oman alansa eli kokemusasiantuntijuuden ammattilaisia. Näin myös heidän työssään näkyy ammatillinen ote.

”Sosiaalityöntekijät ihan myönsi, että he niinku näkee tällöisen ilmiön, että kokemusasiantuntijaa on helpompi lähestyä kuin ammattilaista. Ja siltikään se ei aiheuttanut minkäänlaista niinku splittii ryhmäläisten suhteen, ei laisinkaan.”

”Sit ku kokemusasiantuntijoilla on kuitenkin se koulutus siellä takana ni ne asiat opetellaan esittämään sillä lailla, et tullaan niitte ammattilaisten kanssa toimeen, eikä haluta uhata heitä. Yhteistyössä ammattilaiset arvostaa sitä sit ihan kauheesti.”

5.3 Ammattilaisten suhtautuminen kokemusasiantuntijoihin

Ammattilaisten suhtautuminen kokemusasiantuntijoihin nousi aineistosta vahvasti esiin ja sain tähän kysymykseen erittäin laajan vastauspohjan. Pääsääntöisesti kokemusasiantuntijat olivat kokeneet ammattilaisten ottavan heidät vastaan hyvin, mutta kaikissa tapauksissa näin ei ollut. Ammattilaisten asenteita kuvattiin positiivisessa mielessä kunnioittaviksi, kiinnostuneiksi, kiitollisiksi, arvostaviksi, avoimiksi, innostuneiksi ja kyseleviksi. Positiivisesta vastaanotosta kertovat myös kommentit siitä, että kokemusasiantuntijoita on pyydetty uudelleenkin samaan paikkaan.

”Ei mitään ongelmaa, asenteet tosi kunnioittavia puolin ja toisin” ja ”Jollain tavalla mä huomaan että ammattilaiset on kiitollisia siitä, että ne saa sitä tietoa.”

”Ennemmin mä oon kokenu semmosta arvostusta ja vau fiilistä. Et mul voi oikeesti olla mahdollisuus vaikuttaa et mihin meiän palvelut menee.”

”Poleilla olen vierailut ryhmissä kokemusasiantuntijana ja vastaanotto on aina ollut hyvä, mistä kertoo se, että minua on pyydetty uudestaan.” Sekä ”Ja ilmeisesti tieto on levinnyt opettajakunnassa, koska vähän käyntini jälkeen, miinuun otti yhteyttä myös toinen opettaja samasta koulusta.”

Aina kokemusasiantuntijoihin ei ole suhtauduttu kuitenkaan näin hyvin. Henkilökemioiden ongelmat nostettiin yhdeksi vaikuttavaksi tekijäksi näissä tapauksissa. Ammattilaisten taholta oli ilmennyt myös välinpitämättömyyttä kokemusasiantuntijoita kohtaan. Ammattilaisilla ei aina ollut tarpeeksi tietoa kokemusasiantuntijuuteen liittyen ja he saattoivat kokea kokemusasiantuntijoiden jollain tapaa uhkaavan heidän ammattitaitoaan. Kokemusasiantuntijat mainitsivat ammattilaisilla ilmenneen ennakkoluuloja ja pelkoja kokemusasiantuntijaa kohtaan erityisesti yhteistyön alussa. Nämä ennakkoluulot olivat kuitenkin hävinneet yhteistyön edetessä.

Kokemusasiantuntijoiden palkkio-asiat olivat myös saaneet aikaan kummastusta ja kritisointia ammattilaisten taholta. Eräessä tapauksessa ammattilainen ei ollut lainkaan ymmärtänyt kokemusasiantuntijan kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä, vaan oli väittänyt sen olevan vero-rahajen tuhlausta.

”Ehkä silloin on ollut henkilökemioissa ongelmia. Myös jotenkin ajattelen, että tietous kokemusasiantuntijuudesta on ollut puutteellinen ammattilaisilla ja tuntuu, että he kokevat joskus myös kokemusasiantuntijat uhkaksi. Uhkaksi nimenomaan omalle ammattitaidolleen.”

”Ennakkoluuloja on ollu, pelkoja on ollu, et tuleeks toi potilas tänne meille sanomaan, miten pitää toimia. Mut ne ennakkoluulot on aina loppuviimeiks hävinny sieltä toiminnan kautta.”

”Kun paljon lääkäreitä työryhmässä jäsenenä, usein suhtautuminen ollut välinpitämätöntä ja joku jopa sanonut että läsnäoloni on turha.”

Toisen haastateltavan kokemusasiantuntijan kanssa pohdimme sitä, vaikuttiko hänen oma ammattitaustansa mahdollisesti ammattilaisten suhtautumiseen häneen. Aluksi hän ajatteli, ettei sillä ole ollut mitään vaikutusta siihen todeten, että kaikki eivät hänen ammattitaustaan edes tienneet. Haastattelun myöhemmässä vaiheessa palasimme tähän aiheeseen ja

haastateltava pohti, että ammattitaustansa on omalta osaltaan vaikuttanut hänen persoonaansa ja asenteeseensa. Nämä taas välittyvät vuorovaikutuksessa vastapuolelle, jonka kautta voidaan epäsuorasti ajatella hänen taustansa vaikuttavan myös ammattilaisten suhtautumiseen.

”Kyllähän sä niinku olemuksella teet jonkun vaikutelman et jos sä oot hyvin semmonen, et sä et niinku arvosta sitä omaa roolia tai varot, niin kyllähän se välittyy. Kyllähän se varmasti välittyy asenteisiin. Niin et siinä mielessä joo, kyllä se oma ammattitausta vaikuttaa.”

Kokemusasiantuntijan rooli on kokemusasiantuntijoiden mukaan herättänyt joskus etenkin alkuun hämmennystä ammattilaisissa. Tämä liittyy osaltaan aiemmin mainittuun tiedonpuutteeseen ja tulee helpottamaan sen myötä, kun ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden yhteistyö yleistyy ja tulee ammattilaisille tutummaksi.

”Siinä ehkä tulee semmonen että kouluttajat rinnastivat meidät vähän työntekijöihin.”

”Alkuun aina ihmetellään, et mikä se on, onks se joku asiantuntijahoitaja vai mikä. Vertaiseen sekotetaan aina joskus.”

5.4 Kokemusasiantuntijoiden tuen tarve

Aineistosta ilmeni monipuolisesti kokemusasiantuntijoiden tuen tarpeeseen liittyviä asioita, kuten työnohjauksellinen tuki, vertaistuki ja taloudellinen tuki. Osa kokemusasiantuntijoista oli saamaansa tukeen tyytyväinen, toisten mielestä tässä löytyi parantamisen varaa.

Parhaimmillaan työnohjauksen tyyppistä tukea saatiin riittävästi ammattilaisten kanssa hyvin toimineesta yhteistyöstä ja toisilta kokemusasiantuntijoilta saadusta vertaistuesta. Lisäksi mainittiin ryhmätyönohjaus sekä erilaiset ohjausryhmät. Työnohjauksellista tukea pidettiin erittäin tärkeänä. Yksittäisissä työtehtävissä olisi ammattilaisten taholta hyvä huomioida, että kokemusasiantuntijalle olisi tarjolla purkumahdollisuus ammattilaisen kanssa työtehtävän jälkeen.

”Et mä oon saanu siitä yhteistyöstä ammattilaisten kanssa ja sit vertaistuesta kokemusasiantuntijan kanssa.”

”Tukee tarvii ihan ehdottomasti, me tehään kuitenkin koko ajan itsellämme sitä työtä ja niillä omilla kokemuksilla. Tukee tarvii siihen, että tarvii niinku toisten

kokemusasiiantuntijoiden tukea ja tukea tunteiden käsittelyyn, et miltä musta on nää tietyt asiat tuntunu, ja miten mä niinku toimin niinku jossain tilanteessa.”

Aina työnohjaus tai tuki ei ollut ollut riittävää tai se oli järjestynyt vasta, kun tilanne oli jo ehtinyt kärjistyä.

”Mutta yhteistyö tai tuki kokemusasiiantuntijoille ei mielestäni ole ollut kiitettävää, vertaanhän sitä monelta muulta paikkakunnalta kuulemiini tarinoihin.”

Jokainen kokemusasiiantuntija varmastikin tarvitsee tukea kokemusasiiantuntijana toimimiseensa, mutta se mikä tapa sopii kenelle voi vaihdella. Osin tämä riippuu työtehtävän laadusta sekä myös henkilön omasta taustasta. Tärkeää olisikin, että kokemusasiiantuntijoilla on tieto siitä mistä tukea saa, mikäli sen hetkinen tuki ei ole riittävää tai sitä ei ole saatavilla esimerkiksi työtehtävän tilaajan kautta. Tulisiko tässä sitten KoKoA ry:n rooli vastaan, kuten aineistossa ehdotettiin:

”Jos sul ei yhteistyö suju ammattilaisten kanssa ja joka kerta tulee paha mieli ni silloinhan sille tarvii jotain tehdä. Ja silloinhan se KoKoA on se. Me on mietitty tota mentorointia ihan vakavasti, mut ei oo otettu käyttöön niinku sinällään.”

Taloudellinen tuki eli kokemusasiiantuntijan saama palkkio ja mahdolliset matkakorvaukset saattoivat olla toiminnan mahdollistava tekijä esimerkiksi pitkien välimatkojen vuoksi. Palkkiomaksuun liittyi myös epäselvyyksiä käytännön asioissa. Lisäksi mainittiin vaikeudet Kelan kanssa palkkion vaikutuksista muihin tuloihin.

”Tietysti pienen eläkkeen rinnalla olisi todella tärkeää, motivoivaa ja kuntouttavaa saada lisätuloakin.”

5.5 KoKoA ry:n rooli kokemusasiiantuntijan työtehtäviin liittyen

Kokemusasiiantuntijat olivat saaneet työtehtäviä niin KoKoA ry:n kuin muiden yhdistysten ja organisaatioiden sekä oman verkostoitumisen ja aktiivisuuden kautta. Aineistosta nousi esiin pyyntö, että KoKoA ry ottaisi huomioon mahdollisen RAY:n rahoituksen vaikutukset palkkiokysymyksiin. Toivottiin myös esimerkiksi teoriapohjaan tai työmenetelmiin liittyvää täydennyskoulutusta ja KoKoA ry nähtiin mahdollisena koulutuksen järjestäjänä.

Opinnäytetyöni näkökulmasta tämä teema jää melko lailla sivuun. Mikäli olisin pitänyt teemaa tärkeämpänä, olisin voinut tiedustella sitä erikseen vastaajilta laittamalla heille sähköpostia.

En kuitenkaan tehnyt niin todeten, että opinnäytetyöni kannalta ei ole kovin oleellista mitä kautta työtehtävät ovat tulleet. Tämä kysymys tulee vastaan varmastikin sitten KoKoA ry:n omaa palautelomaketta kehitettäessä: haluaako KoKoA ry kerätä palautetta vain itse välittämistään työtehtävistä vai kaikista heidän jäseniensä tekemistä työtehtävistä? Aineistosta löytyi tähän liittyen yksi mielipide. Sen mukaan kaikista paras rekisteri toteutuneista työtehtävistä saataisiin, jos KoKoA ry keräisi tiedon kaikkien jäseniensä kokemusasiantuntijatehtävistä riippumatta siitä, mitä kautta he ovat työtehtävän saaneet.

”Jos aatellaan KoKoAa, tää nyt on mun henk.koht ajatus. KoKoA on semmonen valtakunnallinen, ni minusta ei ois pahaks, vaikka se tilaaja oliski vaikka X. Niin et siin (lomakkeeseen viitaten) ois se kuka sen on tilannu, sen joka maksaa, ja sitte kuka sen on sulle sen keikan heittäny, vai onko se tullu suoraan organisaation vai KoKoAn kautta. Koska sillonhan me saatas kaikista paras rekisteri.”

5.6 Kokemusasiantuntijoiden saama palaute sekä kehitysideoita palautteen keräämiseen

Aineiston mukaan kokemusasiantuntijat olivat saaneet palautetta sekä suullisesti että kirjallisesti, joko organisaation kautta tai oman palautelomakkeen avulla. Järjestelmällistä palautteen keräämistä pidettiin tärkeänä. Aineistosta nousi myös kannanotto siihen, että palautetta olisi paras pyytää tilaisuuden järjestäjältä, eikä osallistujilta. Lisäksi koettiin, että palautekäytäntöjä olisi hyvä tehostaa.

”Palautteesta saan vinkkiä siitä miten tilaisuus meni ja mitä voisin mahdollisesti tehdä toisin.”

”Pyritty siihen että jos vaikka ohjaa ryhmää sosiaalityöntekijän kanssa niin ois riittävästi aikaa purkaa. Ni tulee se suusanallisesti sit siinä. Mut se on totta, et tää palaute vois, et tätä pitäs niinku tehostaa.”

”Palautteen keräämisestä sen verran, että jotenkin itse koen että palautelomake sinänsä ei ehkä olisi optimaalisin, sanallinen palaute ja ehkäpä se kokemusasiantuntijan oma näkemys siitä miten tehtävä on toteutunut.”

Kokemusasiantuntijoilta löytyi myös kehitysideoita siihen, millä tapaa KoKoA ry voisi jatkossa kerätä palautetta toteutuneista työtehtävistä. Tarkennan, että tässä kohtaa käsitellään nimenomaan sitä palautetta, mikä tulisi kokemusasiantuntijoiden kautta - ei siis tilaajalta tai vaikkapa tilaisuuden osallistujilta. Tähän välineeksi tulisi siis KoKoA ry:llä kehitteillä oleva palautelomake, joka sai kannatusta myös vastaajilta:

”Toisaalta taas palautelomake on selkeä, mutta ajattelen että itse tuntisin sen vieraaksi. Paitsi jos se on KoKoA:n oma lomake, johon tulee vain kokemusasiantuntijan oma palaute tehtävästä.”

”Mielestäni KoKoA voisi selvittää toteutuneita kokemusasiantuntijatyöskenteilyitä joko lähettämällä sähköpostitse kerran vuodessa kyselyn siitä, että missä kokemusasiantuntija on toiminut mukana.”

”Lähetetään jokaiselle jäsenelle sähköisenä lomake kolmen kuukauden välein, johon he kirjaavat tekemänsä työtehtävät ja palauttavat täytetyn lomakkeen sähköisesti”

Konkreettisia ehdotuksia palautelomakkeen kysymyksiksi ja kysymysaiheiksi mainittiin ilma-
piiri, tasavertaisuuden kokemus suhteessa ammattilaiseen, yhteistyön sujuvuus, mitä kautta työtehtävä on tullut, mitä on tehty ja mikä oli työtehtävän kesto (monta kertaa/jatkuva). Lomakkeen tulisi kokemusasiantuntijoiden mielestä olla mahdollisimman helppokäyttöinen ja yksinkertainen. Lomakkeen suunnittelussa olisi hyvä huomioida myös sen täyttämiseen kuluva aika.

”Se pitäisi kehittää mahdollisimman simppeleksi ja helppokäyttöiseksi. Et okei sit jonkun ison rupeaman jälkeen yhteinen kokemus ammattilaisen kanssa vähän pidempänä raporttina.”

”Melkeen pääkysymykset rasti ruutuun ja sitte joku avoin jos halua. Niihin ihmiset vastaa. Mahdollisimman helppo ja lyhkäsiä.”

”Lomakkeessa kysytään vain muutamaa asiaa, ettei ole liian raskas ja aikaa vievä täyttää.”

Tärkeää olisi varmastikin pohtia KoKoA ry:ssä tarkasti mitä tietoa halutaan ja miksi, sekä se mitä tiedolla tehdään. Tämä auttaisi niin kysymysten laatimisessa kuin kokemusasiantuntijoiden sitouttamisessa, mikä nousi tärkeäksi aiheeksi aineistossa. Sitouttamiseen liittyen kokemusasiantuntijoita olisi tiedotettava asiasta hyvin.

”Tämä ilmoittamiseen sitouttaminen / sitoutuminen kerrotaan jo jäseneksi liittyttäessä.” Lisäten: ”Jos työtehtäviä ei ole ollut, lomake palautetaan tyhjänä”

”Kyllähän nää jää helposti, mutta pitää sitouttaa. Sama kuin välitöt verokortin. Niin että siitä tulee se rakenne jokaiselle.”

”Selvitetään miksi tarvitaan dokumentointia ja mihin sitä käytetään.”

Myös resurssikysymykset mainittiin aineistossa eli kuka käytännössä sitten hoitaisi palautelomakkeen tietojen keruuta ja millä ajalla. Mahdollinen RAY:n rahoitus nostettiin esiin. Mikäli sitä olisi myönnetty, olisi ehdotettu, että palkattu työntekijä ottaisi palauteasian hoitaakseen. Tälle vuodelle RAY:n rahoitusta ei kuitenkaan myönnetty, joten edelleen kaikki KoKoA-laiset tekevät yhdistyshommia vapaaehtois pohjalta.

”Ja kuka se sitte on kuka laittaa? Koska aluevastaavatki tekee sitä vapaaehtoisena kaiken muun lisäksi.”

”Kuka sitä sitte pitää niitä tilastoja?”

Ehdotettiin myös palautelomakkeen pilotointia ennen sen käyttöönottoa, jolloin sen toimivuudesta saataisiin tietoa etukäteen ja lomaketta voitaisiin mahdollisesti myös vielä muokata palautteen mukaan. Ehdotuksen mukaan pilotoinnin ei tarvitsisi ajallisesti kestää kauan, kunhan se annettaisiin tarpeeksi monelle käyttöön.

6 Johtopäätökset, tutkimusetiikka ja pohdintaa

Tässä luvussa tarkastelen tuloksiin pohjautuvia johtopäätöksiä sekä tuon esiin niihin liittyviä näkökulmia työn teoriapohjasta. Työn seuraamista helpottaakseni pitäydyn jaottelussa edelleen tulosluvun tutkimustehtävääni liittyvissä teemoissa, vaikka olen hieman yhdistellyt niitä alalukuihin. Johtopäätösten jälkeen arvioin opinnäytetyön eettisyyttä sekä tulosten luotettavuutta. Lopuksi pohdin vielä tutkimustehtävän toteutumista työssäni sekä sitä, millä tavoin opinnäytetyötäni mahdollisesti voidaan hyödyntää sen valmistuttua. Esitän myös ehdotuksia jatkotutkimusten suhteen.

6.1 Kokemusasiantuntijoiden roolit ja yhteistyön sujuvuus

Opinnäytetyöhöni osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden roolit suhteessa ammattilaisiin olivat monipuolisia vaihdellen työparityöskentelystä ja luennoitsijana toimimisesta hanketyöhön, kehityspäiville ja suunnitteluryhmiin osallistumiseen. Yhteistyökumppaneina toimivat erilaisten organisaatioiden, yhdistysten ja oppilaitosten ammattilaiset. Kokemusasiantuntijoiden perustehtävänä on tuoda asiakkaan ääni näkökulma esiin (Tuominen ym. 2013, 10). Tämä tuli hyvin vahvasti esille myös opinnäytetyön tuloksista.

Kokemusasiantuntijat kertoivat ammattilaisten kanssa tehtävän yhteistyön sujuneen pääsääntöisesti hyvin, jolloin kokemuksissa näkyi tasavertaisuus, yhteistyön sujuvuus ja helppous. Aina yhteistyö ei kuitenkaan ollut onnistunut toivotulla tavalla. Haasteina mainittiin esimerkiksi henkilökunnan väkinäinen osallistuminen yhteistyöhön sekä organisaatioon liittyvät tekijät, kuten resurssipula. Tuloksista ilmeni myös, että ammattilaisille voi olla vaikeaa ajatella kokemustiedon olevan tarpeeksi pätevää, jotta sitä voisi käyttää tietolähteenä. Vastaavanlaisesta ilmiöstä kirjoitti myös Rissanen väitöskirjassaan (2015, 195) todeten, etteivät ammattilaiset kokemusasiantuntijoiden mukaan aina luota heihin tietolähteenä. Tavoitteena olisi kuitenkin, että kokemustieto ja kirjatiето toimisivat kokemusasiantuntijatoiminnassa toisiaan täydentävästi (Tuominen ym. 2013, 10). Tuloksista voidaan päätellä kokemusasiantuntijoiden pyrkivän omalta osaltaan tähän tavoitteeseen. Näyttäisi siltä, että yhteistyön sujuvuuden kannalta olisi tärkeää, että ammattilaiset ovat toiminnassa mukana vapaaehtoisesti ja myös tarvittavia resursseja olisi saatavilla.

Parhaimmillaan yhteistyö kokemusasiantuntijoiden kanssa oli muodostunut organisaatioille vakiintuneeksi käytännöksi. Yhteistyön tuloksina näkyi myös konkreettisia muutoksia, vaikka aina kokemusasiantuntijoiden ei ole mahdollista saada tietoa läsnäolonsa vaikutuksista. Tähän liittyen ilmeni myös turhautumista tilanteessa, jossa vaikuttamisen mahdollisuutta ei koettu olevan lainkaan.

Kokemusasiantuntijoiden työn vaikuttavuus tai sen arviointi ei vaikuttaisi olevan aivan yksinkertainen asia. Näkisin siihen liittyvän osaltaan työn teoriaosuudessa käsittelemäni kokemustietoon liittyvän rajallisuuden, jonka Nieminen (2014, 19) toi esiin. Tämän voidaan ajatella mahdollisesti tulleen vastaan edellä kuvatussa tilanteessa, jossa kokemusasiantuntija ei ollut kokenut vaikuttamisen mahdollisuutta. Koulutuksen käynyt kokemusasiantuntija edustaa kuitenkin työpajoihin osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden mukaan koko asiakasryhmää, eikä vain itseänsä yksilönä (Kostiainen ym. 2014, 15). Näin voitaisiin ajatella koulutuksen toimivan vasta-argumenttina Niemisen esiin tuomalle kokemustiedon rajallisuudelle. Tätä tukee myös Beresfordin (2008a, 52) teoria siitä, miten yksilöllisestä kokemuksesta voidaan siirtyä kollektiiviseen tietoon jakamalla kokemuksia samankaltaista kokeneiden parissa sekä peilaamalla omia tulkintoja ja käsityksiä muiden kokemuksiin.

THL:n järjestämien kokemusasiantuntija-työpajojen tuloksista ilmenee myös ammattilaisten näkökulma kokemusasiantuntijan vaikuttamisen mahdollisuuksiin liittyen. Sen mukaan rakenteiden muutoksiin ei aina riitä ainoastaan yksilön kokemus. Vaikuttavakin tarina saattaa koetella uskottavuutta ja lisäksi tähän vaikuttaa tarinan yksilöllisyys. Työpajojen tuloksissa oli nostettu yhteistyötä vaikeuttaneeksi tekijäksi ammattilaisten tiedon puute. Heillä ei ollut riittävästi tietoa siitä, missä tilanteissa voitaisiin tehdä yhteistyötä kokemusasiantuntijoiden

kanssa ja millä tavoin se tulisi käytännössä toteuttaa. (Kostiainen ym. 2014, 16-17.) Aineistosta nousi esiin myös ammattilaisten tiedon puutteen vaikutukset yhteistyöhön, mutta palaan tähän seuraavassa luvussa ammattilaisten suhtautumisen kohdalla.

Aineiston perusteella voidaan myös nähdä kokemusasiantuntijan oman kokemuksen ja tiedon lisääntymisellä olevan positiivinen vaikutus ammattilaisyhteistyöhön. Itse uskoisin tällä olevan suurtakin vaikutusta kokemusasiantuntijoiden työtehtävissä - ihan samalla tavalla kuin yleisesti työelämässä kokemuksen karttumisen näky. Toki tähän vaikuttaa myös varmasti kunkin kokemusasiantuntijan oma tausta ja lähtökohdat.

6.2 Ammattilaisten suhtautuminen kokemusasiantuntijoihin ja tuen tarve

Kokemukset ammattilaisten suhtautumisesta kokemusasiantuntijoihin olivat linjassa yhteistyön sujuvuuden kanssa ja aineistossa korostuivat näin ammattilaisten positiiviset asenteet kokemusasiantuntijoita kohtaan. Ammattilaisten asenteissa näkyivät mm. kunnioitus, kiitollisuus, arvostus, avoimuus ja innostus. Heidän positiivisesta suhtautumisesta kertoivat myös tapaukset, joissa kokemusasiantuntijoita oli pyydetty uudelleen samaan organisaation.

Tuloksista voi nähdä tiedon vaikutuksen ammattilaisten suhtautumiseen. Mikäli ammattilaisilla ei ole tietoa kokemusasiantuntijuudesta, saattaa se näkyä esimerkiksi ennakkoluuloina kokemusasiantuntijoita kohtaan. Beresfordin (2008b) mukaan joskus ammattilaisia on hyvin vaikea saada ymmärtämään kokemusasiantuntijuuden merkitystä. Voidaankin päätellä, että hyvän yhteistyön pohjaksi olisi hyvin tärkeää antaa ammattilaisille tietoa kokemusasiantuntijatoiminnasta ennen varsinaisen yhteistyön alkamista. Englannin sosiaalityöntekijöiden koulutusmallia tutkittaessa todettiin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden ajattelevan, että heidän läsnäolonsa syvensi molemminpuolista ymmärrystä kokemusasiantuntijoiden ja sosiaalityöntekijöiden välillä. He uskoivat käytännöllä olevan myös merkittävää vaikutusta sosiaalityöntekijöiden asenteisiin. (Branfield, 15-16.) Nouseekin ajatus siitä, voisiko samantyylinen malli toimia myös meillä Suomessa? Nykyiselläänhän käytännöt kokemusasiantuntijayhteistyöhön liittyen vaihtelevat oppilaitosten ja opettajien mukaan.

Kokemusasiantuntijat olivat kohdanneet ennakkoluulojen lisäksi työtehtävissään myös negatiivisia asenteita sekä pelkoja. Aineistossa esitettiin tulkinta, jonka mukaan ammattilaiset koki-sivat kokemusasiantuntijat uhkana omalle ammattitaidolleen. Saukkonen (2015) tukee tulkin-tan paikkansapitävyyttä toteamalla ammattilaisten pelkäävän tyypillisimmin sitä, että koke-musasiantuntijatoiminnalla korvattaisiin heidän työtään. Samansuuntaisia pelkoja oli ilmennyt myös kokemusasiantuntijuus-työpajoissa (Kostiainen ym. 2014, 16.) Tämä herättää kysymyk-sen siitä, mistä ammattilaisten pelot heidän korvaamisestaan kokemusasiantuntijoilla juonta-vat. Onko näin mahdollisesti jossain todella toimittu? Ovatko uhkakuvat todellisia vai saavatko

ne alkunsa ammattilaisten tiedon puutteesta ja toisaalta jatkuvasta tarpeesta vähentää henkilökuntamenoja? Hietala ja Rissanen (2015, 19) kuitenkin painottavat, että kokemusasiantuntijat eivät voi hoitaa ammattilaisen vastuulla olevia tehtäviä, vaan he nimenomaan toimivat täydentävästi yhteistyössä ammattilaisten kanssa.

Lisäksi tuloksista ilmeni kokemusasiantuntijoiden palkkioasioihin liittyvää kritisointia ja kummastelua. Palkkioasioita oli käsitelty myös kokemusasiantuntijuus-työpajoissa, joissa todettiin, että vaihtelevia palkkionmaksukäytänteitä tulisi selkeyttää. Pajoissa oli myös pohdittu koulutuksen vaikutusta palkkionmaksuun ja sitä, voidaanko palkkiota maksaa kokemusasiantuntijalle, joka ei ole koulutusta käynyt. (Kostiainen ym. 2014, 16.) Palkkionmaksukäytäntöiden selkeyttäminen helpottaisi tässä varmasti kaikkien osapuolien toimimista.

Työnohjauksen merkitys korostui opinnäytetyön tuloksissa. Kokemusasiantuntijoiden kokemukset voivat olla hyvin vaikeita, joten on tärkeää, että heillä on olemassa toimiva tukiverkosto. Kokemusasiantuntijan jaksamista edesauttaa omien rajojen tunnistaminen ja kieltäytymisen taito. Tarvittaessa olisi myös osattava itse pyytää työnohjausta, jota tulisikin olla saatavilla enemmän. (Kostiainen ym. 2014, 16.)

Opinnäytetyöni tulosten perusteella kokemusasiantuntijat olivat saaneet tukea niin työnohjauksesta, vertaistuesta kuin itse yhteistyöstä ammattilaisten kanssa. Lisäksi myös taloudellinen tuki eli kokemusasiantuntijan saama palkkio katsottiin merkittäväksi tueksi. Työnohjauksen tyyppistä tukea pidettiin erittäin tärkeänä ja tämä tulisikin mahdollisuuksien mukaan huomioida ammattilaisten taholta myös yksittäisissä työtehtävissä siten, että kokemusasiantuntijalle tarjottaisiin purkumahdollisuus ammattilaisen kanssa.

On mielenkiintoista, että vertaistuen merkitys korostui työn tuloksissa tuen saamisen lähteenä. Kokemusasiantuntijathan ovat usein ikään kuin vertaistuen ammattilaisia, joten liittyyneekö myös vertaistuen hyödyntämisen taito mahdollisesti heidän omiin kokemuksiinsa ja/tai kokemusasiantuntijakoulutuksen antiin. Toisaalta tämä vertaistuki olisi verrattavissa esimerkiksi opiskelijoiden toisiltaan saamaan tukeen esimerkiksi työharjoittelun aikana tai valmistumisen jälkeen. Tokihan myös työpaikoilla vertaistuen voima saattaa olla merkittävä, vaikka siitä ei ehkä puhuta samalla nimityksellä.

6.3 KoKoA ry:n rooli, palaute ja kehitysajat

Kokemusasiantuntijoiden tehtävät olivat tulleet niin KoKoA ry:n kuin muiden yhdistysten ja organisaatioiden sekä oman verkostoitumisen ja aktiivisuuden kautta. Aineistosta nähdään, että työtehtäviä on mahdollista saada monen tahon kautta ja kokemusasiantuntijat voivat

omalla aktiivisuudellaan vaikuttaa omiin työmahdollisuuksiinsa. Onnistuneen työtehtävän jälkeen kokemusasiantuntijan on helpompi päästä saman organisaation tehtäviin uudelleen ja toisaalta yhteistyö voi laajeta myös organisaation sisällä luoden uusia tehtäviä kokemusasiantuntijalle. Kokemusasiantuntija voi parhaimmillaan saada ammattilaisista ja eri organisaatioista itsellensä vahvan yhteistyöverkoston.

Palautetta kokemusasiantuntijat olivat työtehtävistään saaneet vaihdellen sekä suullisesti että kirjallisesti. KoKoA ry:n kehitteillä olevan palautelomakkeen kysymysehdotuksiksi mainittiin esimerkiksi ilmapiiri, yhteistyön sujuvuus ja tiedot työtehtävästä. Käytännön kysymyksinä nousivat esiin mahdolliset haasteet palautelomakkeen koordinoimisessa ja hallinnassa sekä jäsenten sitouttamisessa lomakkeen käyttöön. Tärkeää olisi luoda mahdollisimman yksinkertainen ja helppokäyttöinen lomake, joka pilotoitaisiin ennen käyttöönottoa. KoKoA ry:n olisi hyvä pohtia etukäteen kuka palautetta koordinoisi yhdistyksen sisällä. Kokemusasiantuntijat tulisi sitouttaa palautelomakkeen käyttöön jäsenyyden alusta lähtien sekä tähän liittyen informoida heitä hyvin dokumentoinnin tarkoituksesta.

6.4 Tutkimusetiikka ja tulosten luotettavuus

Hyvä tutkimus vaatii tutkijalta eettistä sitoutumista. Tutkimuksen eettisyyden tarkastelu liittyy kiinteästi myös tulosten luotettavuuden tarkasteluun. Laadullinen tutkimus ei ole itseltään selvästi laadukasta vaan tutkijan on huolehdittava siitä, että kaikki tutkimuksen vaiheet ovat huolellisesti tehtyjä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 127.) Tutkimuksen eettisen hyväksyttävyyden ja luotettavuuden sekä tulosten uskottavuuden edellytyksenä on, että tutkimus on tehty hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvä tieteellinen käytäntö mm. edellyttää tutkijalta rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012-2014.) Olen opinnäytetyössäni pyrkinyt huomioimaan hyvän tieteellisen käytännön parhaalla mahdollisella tavalla olemalla työssäni huolellinen sekä raportoimalla prosessin vaiheista avoimesti ja rehellisesti.

Tutkimusetiikkaan voidaan suhtautua hyvin eri tavoin. Voidaan nähdä tutkimusongelmien liittyvän tutkimustoimintaan, kuten anonymiteettiongelmiin, menetelmien luotettavuuteen sekä tulosten esittämistapaan eli keskitytään siihen millaisia keinoja tutkija saa käyttää. Toisella tavalla suhtautumistavassa tutkimusetiikkaan suhtaudutaan metodologiselta kannalta ja ajatellaan kaikkien tutkimuksessa tehtyjen valintojen olevan myös moraalisia valintoja. Valintoihin liittyy tällöin aina eettinen tarkastelu: miten tutkimusaihe valitaan ja mitä pidetään tärkeänä. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 128.)

Opinnäytetyöprosessini aikana olen tarkastellut tutkimuseettisiä kysymyksiä molemmista edellä mainituista näkökulmista käsin. Pysin huomioimaan osallistujien tietosuojan ja anonyymiteetin parhaalla mahdollisella tavalla. Haastatteluihin osallistuminen sekä kirjoituspyyntöön vastaaminen oli täysin vapaaehtoista ja kerroin osallistujille, ettei heidän tietojaan millään tapaa julkaista valmiissa työssä. Käsittelin aineistoa luottamuksellisesti ja minimoidakseni tunnistettavuusmahdollisuudet, en julkaissut mitään tietoja tai eriteltyä kokemusasiantuntijoita aineistonäytteiden yhteydessä. Toisaalta näen myös omien tutkimukseen liittyvien valintojen moraalisen näkökulman. Esimerkkinä vaikkapa aihevalinta, joka oli työn isoin valinta. Aihevalintaani liittyi kiinteästi oma taustani kokemusasiantuntijana, josta uskoin olevan minulle myös hyötyä opinnäytetyöprosessin aikana. Minun oli helpompi lähestyä aihetta, etsiä tietoa ja käsitellä aineistoa, kun minulla oli pohjalla oma kokemukseni, johon pystyin osin peilaamaan asioita. Toisaalta on myös mahdollista, että objektiivisuuteni kärsi jossain kohtaa. Uskon kuitenkin, että lopullisen työn näkökulmasta kokemustaustani on ollut enemmän etua kuin haittaa.

Hirsjärven ja Hurmeen (2014, 188-189) mukaan tutkimuksen pyrkimyksenä on tuoda esiin tutkittavien käsityksiä ja heidän maailmaansa mahdollisimman hyvin. Tutkijan on kuitenkin otettava huomioon hänen oma vaikutuksensa saatuun tietoon jo aineistonkeruuvaiheessa sekä se, että on kyse hänen omista tulkinnoistaan sekä käsitteistöstään. Näin ollen tutkijan dokumentoinnin tärkeys korostuu, jolloin hänen on pystyttävä osoittamaan miten on päätynyt kuvaamaan tutkittavien maailmaa juuri valitsemallaan tavalla.

Oma kokemusasiantuntijataustani vaikutti varmasti tutkielmani sisältöön joiltain osin. Hyödynsin kokemustaustani tulosten tulkinnassa ja kuten jo mainitsin, taustani vaikutti jo aiheen valintaan ja osaltaan helpotti minua yhteistyössä KoKoA ry:n kanssa. Vaikka olen KoKoA ry:n jäsen, en kuitenkaan tuntenut entuudestaan esimerkiksi ohjaajaani tai haastattelemani kokemusasiantuntijoita. Heillä oli kuitenkin tieto minun taustastani, joten se saattoi vaikuttaa tapaan miten he minulle asioista kertoivat. Opinnäytetyöni luotettavuuden kannalta en usko tästä olleen ainakaan haittaa. Kirjoituspyyntöön vastanneiden joukossa oli myös muutama minulle entuudestaan tuttu henkilö. Käsittelin vastaukset omalta osaltani mahdollisimman objektiivisesti, koodasin vastaukset jo heti alussa ja poistin tunnistetiedot siten, että käytännössä en itsekään aineiston analyysivaiheessa enää muistanut kuka vastaajista oli kuka. Toki tunnistetiedot ovat minulla saatavissa.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulee tarkastella sitä, kuinka luotettavaa tutkijan analyysi materiaalista on, esimerkiksi onko kaikki käytettävissä ollut aineisto huomioitu ja litteroitu oikein. Tutkimuksessa on tärkeää, että tulokset heijastavat tutkittavien maailmaa mahdollisimman hyvin, mutta toisaalta on myös huomioitava, että haastatteluista saatu materiaali on

aina seurausta tutkijan ja tutkittavan yhteistyöstä. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 189.) Opinnäytetyössäni olin huolellinen aineiston käsittelyn sekä analyysin kanssa. Litteroin koko haastattelut ja analyysivaiheessa käsitteelin haastatteluaineistoa yhtenevästi kirjallisten vastausten kanssa.

Uskon saaneeni melko luotettavan ja myös riittävän aineiston. Aineistossa oli nähtävissä paljon erilaisia kokemuksia, mutta paljon oli myös kohtia, joissa näkemykset ja kokemukset toisituivat, vaikkakin eri näkökulmista. Toki esimerkiksi useampi haastateltava olisi tuonut työhön vielä laajemman aineiston, mutta en silti näkisi, että se välttämättä olisi antanut työlle paljon lisäarvoa. Aineiston laajuutta olivat kuitenkin haastattelujen lisäksi tuomassa kirjalliset vastaukset. Omalta osaltaan uskoisin tulosten luotettavuuteen vaikuttavan myös sen, että vaikka aineistossa korostuivat onnistuneet yhteistyökokemukset, oli joukossa myös niitä, joissa kaikki ei ollut sujunut toivotulla tavalla. Voidaan siis nähdä, etteivät opinnäytetyöhöni osallistuneet kokemusasiantuntijat valikoituneet sen perusteella, onko heillä hyviä tai huonoja kokemuksia.

6.5 Tutkimustehtävän toteutuminen, opinnäytetyön hyödyllisyys ja jatkotutkimusideoita

Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä oli kartoittaa kokemusasiantuntijoiden kokemuksia yhteistyöstä ammattilaisten kanssa. Tähän liittyen tarkastelin työssäni kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten välisiä rooleja, heidän yhteistyötään sekä ammattilaisten suhtautumista kokemusasiantuntijoihin. Selvitin myös kokemusasiantuntijoiden tuen tarvetta ja palautekäytäntöjä sekä KoKoA ry:n roolia työtehtäviin liittyen. Varsinaisen tutkimustehtävän lisäksi etsin vastausta siihen, millä tavoin KoKoA ry voisi jatkossa kerätä palautetta työtehtävistä. Opinnäytetyössäni esittelin myös tuloksista saadut kokemusasiantuntijoiden kehittämisehdotukset KoKoA ry:n kehitteillä olevaa palautelomaketta ajatellen.

Opinnäytetyöni vastasi tutkimustehtävään mielestäni melko hyvin. Sain tuotua työssäni esille monipuolisesti kokemusasiantuntijoiden näkökulman ja heidän kokemuksiaan ammattilaisyhteistyöstä. Olen myös tyytyväinen valitsemiini aineistonkeruumenetelmiin, sillä haastattelut täydensivät erittäin hyvin ensiksi saamiani kirjallisia vastauksia. Kirjoituspyyntöä hyödyntämällä sain kuitenkin huomattavasti laajemman vastauspohjan kuin mikä olisi ollut mahdollista saada ainoastaan haastatteluilla. Työni lähestyessä loppuaan lähetin sen luettavaksi KoKoA ry:n edustajille ja sain heiltä positiivista palautetta sekä myös pieniä kehitysehdotuksia työhöni.

Opinnäytetyöni tuloksia voidaan hyödyntää ensisijaisesti KoKoA ry:n palautelomakkeen kehittämisessä. Oman näkemykseni mukaan palautelomakkeen kysymykset voisivat olla osin myös samoja kuin minun käyttämässäni haastattelupohjassa. Näin ollen opinnäytetyön tuloksia voisi

jollain tasolla myös verrata jatkossa palautelomakkeen avulla saatuihin tietoihin sekä tarkastella näiden yhteneväisyyksiä. Opinnäytetyöstäni voisivat hyötyä myös ne ammattilaiset ja organisaatiot, jotka toimivat yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden kanssa. Työ voisi avata heille kokemusasiantuntijoiden näkökulmaa sekä tuoda uusia ajatuksia ja mahdollisuuksia yhteistyön kehittämiseen. Opinnäytetyön tuloksia voisi mahdollisesti hyödyntää myös kokemusasiantuntijayhteistyön kehittämisessä.

Tutkielmani herätti myös ajatuksia mahdollisista jatkotutkimusaiheista. Tässä työssä käsiteltiin aihetta kokemusasiantuntijoiden näkökulmasta, mutta vastaavanlaisen opinnäytetyön tai tutkimuksen voisi tehdä myös ammattilaisten kokemuksista. KoKoA ry:n palautelomakkeen avulla jatkossa kerättyjen tietojen pohjalta voisi myös jossain vaiheessa tehdä esimerkiksi toisen opinnäytetyön. Uskoakseni tämä voisi olla KoKoA ry:lle hyödyllistä. Työtäni voisi myös jatkaa luomalla KoKoA ry:lle palautelomakkeen ja pilotoimalla sen.

Työni pohjalta pidän tärkeänä erittäin tärkeänä, että kokemusasiantuntijayhteistyötä kehitetään jatkossakin. Sen toteutuksessa olisi hyvä huomioida eri tekijöiden vaikutukset ja näkökulmat, resurssit sekä lähtökohdat yhteistyön toteuttamiselle. Näin toimimalla saataisiin todennäköisemmin lisää tässäkin työssä paljon kuvattuja onnistumisen kokemuksia niin ammattilaistahoille kuin kokemusasiantuntijoille.

Lähteet

- Beresford, P. 2008a. Meidänhän tämä elämä on. Tiedon, etäisyyden ja kokemuksen lyhyt teoria. Teoksessa Beresford P. & Salo, M. Kokemuksen muodonmuutos. Kohti palveluiden käyttäjien omaa tutkimustoimintaa. Helsinki: Mielenterveyden keskusliitto, 15-72.
- Beresford, P. 2008b. Keskustelu Peter Beresfordin kanssa. Teoksessa Beresford, P. & Salo, M. Kokemuksen muodonmuutos. Kohti palveluiden käyttäjien omaa tutkimustoimintaa. Helsinki: Mielenterveyden keskusliitto, 85-112.
- Branfield, F. 2009. Developing user involvement in social work education. Great Britain: The Social Care Institute for Excellence.
- Hietala, O. & Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta. Helsinki: Kuntoutussäätiö ja Mielenterveyden keskusliitto.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Jankko T. 2005. Kuntoutumista kouluttautumalla - mielenterveyden kokemusasiantuntijat. KAVERI-projekti 2001-2004. Loppuraportti. Tampere: Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry.
- Karoskoski, P. 2010. Kokijoista tekijöiksi - Kokemusasiantuntijoiden esiinnousu ja vaikutus. Teoksessa Putkonen, H., Tenhoviirta, K, Huttunen, M. (toim.): Kuiskaa kovaa, keskustelua psykiatriasta. Espoo: Prometheus kustannus Oy, 121-138.
- Keski-Suomen sairaanhoitopiiri 2014. Kokemusasiantuntijat. Viitattu 26.1.2016. http://www.ksshp.fi/fi-FI/Sairaanhoitopiiri/Muu_toiminta/Perusterveydenhuollon_yksikko/Kokemusasiantuntijat
- Kostiainen E, Ahonen, S., Verho, T., Rissanen, P. & Rotko, T. Kokemukset Käyttöön -kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen. Työpaperi 36/2014. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuuskoski, E. 2003. VERTAISTOIMINTA OSANA IHMISSYYTTÄ. Teoksessa Niemelä, Jorma & Dufva, Virpi (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 30-39.
- Laimio, A. & Välimäki, S. 2011: Vapaaehtoistoiminta kehittyy. Jyväskylä: Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistys.
- Lindström, J & Kumlander, K. 2015. Kokemuksen politiikkaa. Teoksessa Lindström, J & Kumlander, K. (toim.) Kokemuksen politiikkaa. Ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden puheenvuoroja toipumisesta sekä päihdetyöstä. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu.
- Muotialan asuin- ja toimintakeskus ry 2016. Kokemusasiantuntijatoiminta. Viitattu 30.1.2016. <http://www.muotiala.fi/puisto/puiston-kansalaistoiminta/kokemusasiantuntijatoiminta/>
- Nieminen, A. 2014. Kokemustiedon määritelmä ja muodot - kohti uutta kokemuksen politiikkaa? Teoksessa Nieminen, A., Tarkiainen, A. & Vuorio, E. (toim.) Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 14-30.
- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, 14.
- Nylund, M. 2005. Vertaisryhmät kokemusten ja tiedon jäsentäjinä. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A. B. (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 195-213.

Nylund, M & Yeung, A. B. 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Nylund, M. & Yeung, A. B. (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 13-38.

Rainio, P. 2015. Koulutetut Kokemusasiantuntijat KoKoA ry. Jäsensihteeri. Lähetetty 1.9.2015 (Viitattu 20.9.2015). Yksityinen sähköpostiviesti.

Raitanen, A. 2008. Arjen kansalaisuus. Areena verkkolehti 1/2008. Viitattu 8.2.2016. http://www.kansalaisareena.fi/areena0108.php?sivu=0108/Arjen_kansalaisuus

Raivio, H. & Karjalainen, J. 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa Osallisuus - oikeutta vai pakkoa. (toim. Era, T.) Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, 12-34.

Rissanen, P. 2013. Mitä on kokemusasiantuntijuus? Teoksessa Falk H, Kurki M, Rissanen P, Kankaanpää S & Sinkkonen N. Kuntoutujasta toimijaksi - kokemus asiantuntijuudeksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos Työpäperi 39/2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 14-19.

Rissanen, P. 2015. Toivoton tapaus? Autoetnografia sairastumisesta ja kuntoutumisesta. Kuntoutussäätiön tutkimuksia 88/2015. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Ronkainen, S., Pehkonen, L, Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 16.01.2016. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Saukkonen, A. 2015. Vapautta vai sääntöjä? Tiimi 1/2015, 6-7.

Rouvinen-Wilenius, P. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsén, A & Pyykkönen, A. (toim.) Osallisuuden jäljillä. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 51-69.

SOS-hanke 2013. Tampereen osahanke. Syrjäytyneestä osalliseksi sosiaalityön keinoin. Sosiaalityön kokemusasiantuntijat. Viitattu 26.1.2016. https://asiakas.kotisivukone.com/files/sos-hanke.kotisivukone.com/sos20112013/sosiaalityon_kokemusasiantuntijat.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma. Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämiseksi vuoteen 2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009, 3. Viitattu 1.9.2015. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/112002/passthru.pdf?sequence=1>

Sosiaali- ja terveysministeriö. Palvelut asiakaslähtöisiksi. Viitattu 1.2.2016. <http://stm.fi/hankkeet/asiakaslahtoisuus>

Särkeä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Teoksessa Jämsén, A & Pyykkönen, A. (toim.) Osallisuuden jäljillä. Joensuu: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry, 34-51.

Söderström, M. 2015. Koulutetut Kokemusasiantuntijat KoKoA ry. KoKoA ry:n hallituksen varajäsen. PP-esitys. 29.1.2015. Lohja.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Osallisuus. Viitattu 21.1.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuominen, T., Mäki-Fränki, M., Kukkasniemi-Mäkinen, M., Laakso T. & Pietilä S. 2013. SOS-hanke. Tampereen osahanke. Loppuraportti. Viitattu 20.9.2016. https://asiakas.kotisivukone.com/files/sos-hanke.kotisivukone.com/dokumentit/tampere/tampereen_sos_osahankkeen_loppuraportti.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012-2014. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 19.1.2016. <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Valtioneuvosto 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.

Liitteet

Liite 1 Teemalista ja apukysymykset	41
Liite 2 Kirjoituspyyntö	42
Liite 3 Tutkimuslupahakemus	43

Liite 1 Teemalista ja apukysymykset

Teemalista:

1. Kokemusasiantuntijan rooli tehtävässä
2. KoKoA ry:n osuus työtehtävään liittyen
3. Työpaikan edustajan / ammattilaisen rooli työtehtävässä
4. Tuen tarve
5. Palautteen saaminen/ kehitysideoita

Tarkentavia apukysymyksiä:

- a. Minkälaisissa rooleissa olet ollut kokemusasiantuntijan tehtävissä ammattilaisiin nähden?
- b. Miten olet kokenut roolisi?
- c. Miten ammattilaiset ovat suhtautuneet sinuun kokemusasiantuntijana?
- d. Mikä KoKoA ry:n rooli oli työtehtävässäsi ja miten se toteutui? (työtehtävänä - lityks - muuta?)
- e. Mikä oli työpaikan edustajan/ ammattilaisen rooli ja miten se toteutui?
 - i. Ennen työtehtävää?
 - ii. Tehtävän aikana: toimitteko yhdessä vai oliko tehtävä pääasiassa sinun vastuullasi (esim. luennot), miten ammattilainen osallistui tehtävääsi?
- f. Minkälaista tukea tarvitsisit kokemusasiantuntijana?
 - i. Miltä taholta? (työpaikka vai joku muu)
- g. Miten sait palautetta tehtävästäsi ja minkälaisena sen koit?
 - i. Keneltä sait palautetta?
- h. Minkälainen palautekäytäntö olisi mielestäsi hyvä (KoKoA ry:n rooli)?
 - i. Ideoita kehittämiseen?
- i. Mitä muuta haluaisit kertoa kokemuksistasi kokemusasiantuntijan tehtävissä?

Liite 2 Kirjoituspyyntö

Hei,

Olen Mielen Avaimen kouluttama kokemusasiantuntija ja teen sosiaalialan (sosionomi AMK) opinnäytetyötä KoKoA ry:lle. Pyytäisin teitä KoKoA ry:n jäseniä kirjoittamaan minulle kokemuksianne työtehtäviinne liittyen. Kirjoitelmia hyödynnetään sekä opinnäytetyössäni että KoKoA ry:n välittämiä työtehtäviä koskevan palautelomakkeen kehittämisessä. Käsittelen kirjoitukset luottamuksellisesti ja voit kirjoittaa myös nimettömästi. Valmiissa työssä ei julkaista mitään henkilötietoihin viittaavaa.

Lähetäthän kokemuksesi minulle sähköpostitse alla mainittuun osoitteeseen viimeistään **perjantaina 16.10.2015**.

Opinnäytetyöni käsittelee kokemusasiantuntijoiden kokemuksia yhteistyöstä ammattilaisten kanssa, joten olen kiinnostunut erityisesti siitä millaista yhteistyötä olette tehneet ammattilaisten kanssa ja miten se on toteutunut. Lisäksi pyydän teiltä kehitysideoita siitä, miten KoKoA ry voisi parhaiten kerätä palautetta työtehtävistä.

Tämä työ on hyödyllinen meille kaikille kokemusasiantuntijoille, joten jaathan kokemuksesi. Jokainen vastaus on tärkeä. Kiitos jo etukäteen!

Maria Tarhi / Laurea ammattikorkeakoulu

Lisätietoja: maria.tarhi@laurea.fi / GSM 044 *** ****

Liite 3 Tutkimuslupahakemus

OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opinnäytetyön tekijä	Nimi <u>Maria Tarhi</u>		
	Katuosoite <u>Hepokuja 4 B 22</u>	Postinumero <u>01200</u>	Postitoimipaikka <u>Vantaa</u>
	Puhelin		Sähköposti <u>maria.tarhi@laurea.fi</u>
	Nimi ja yksikkö Laurea ammattikorkeakoulu, Tikkurila		
Oppilaitos	Katuosoite <u>Ratatie 22</u>	Postinumero <u>01300</u>	Postitoimipaikka <u>Vantaa</u>
	Nimi <u>Raija Tiikkainen</u>		
Opinnäytetyön ohjaaja	Puhelin <u>0400-274 390</u>		Ammatti <u>Lehtori</u>
Opinnäytetyön nimi	Sähköposti <u>raija.tiikkainen@laurea.fi</u>		Tutkimussuunnitelma hyväksytty oppilaitoksessa <u>25/9/2015</u> <u>Raija Tiikkainen</u>
	Nimi <u>Kokemusasiantuntijat sosiaalialan ammatti-työssä</u>		
Opinnäytetyön lyhyt kuvaus (tavoitteet, tutkimusongelma, tutkimusjoukko, aineistonkeruumenetelmät)	Tavoitteena tuoda kokemusasiantuntijoiden kokemuksia yhteistyöstä ammattikäsitteiden kanssa. Toteutus haastattamalla kokemusasiantuntijoita sekä lähettämällä kirjoituspyyntö kokoa ry:n jäsenille.		
Alustava aikataulu	Aineiston suunniteltu keruu-aika <u>1/10/2015 - 15/11/2015</u>	Opinnäytetyön arvioitu valmistumisaika <u>30/1/2016</u>	
Opinnäytetyön tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön ja tutkimuseettiset ohjeet. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen käyttämään tietoja luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän opinnäytetyön tekemiseksi. Opinnäytetyön valmistuttua tiedot hävitetään asianmukaisella tavalla.			
Päiväys ja allekirjoitukset	<u>29/9/2015</u> <u>Maria Tarhi</u> Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys		<u>15/1/2016</u> <u>Raija Tiikkainen</u> Opinnäytetyön ohjaajan allekirjoitus ja nimenselvennys
	Päätätjä täyttää Tutkimuslupa myönnetään ☒ Tutkimuslupaa ei myönnetä ☐ <u>1.10.2015 alkaen</u> Perustelut myöntämättä jättämiselle:		
Päiväys ja päättäjän allekirjoitus	<u>2.10.2015</u> <u>Mikael Söderström, LUKKO A Oy.</u> Allekirjoitus ja nimenselvennys		